ZIŅOJUMS PAR APTAUJAS REZULTĀTIEM "APTAUJA ZĀLĀJU ĪPAŠNIEKIEM"

APTAUJAS NORISE: JŪLIJS – DECEMBRIS 2021

Ziņojums: 2022.gads

A.Mežgaile, A.Līviņa, I.Druva-Druvaskalne, A.Klepers – Vidzemes Augstskola

M.Ancāne, S.Rūsiņa – Latvijas Universitāte

Vidzemes Augstskola, Valmiera

SATURA RĀDĪTĀJS

EXECUTIVE SUMMARY....3
KOPSAVILKUMS....6
IEVADS....9
APTAUJAS REZULTĀTU APKOPOJUMS....10
RESPONDENTU PROFILS....10
I Ilggadīgie zālāji īpašumā un motivācija tos uzturēt....12
II Zālāju apsaimniekošanas izmaksas un esošās atbalsta sistēmas vērtējums....14
III Vajadzīgais papildu atbalsts zālāju uzturēšanai....15
IV Sadarbība ar citiem zemes īpašniekiem....26
V Uzņēmējdarbības iniciatīvas....28
VI Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas un dabas aizsardzības plāni....29
SECINĀJUMI....30
PIELIKUMS NR.1. APTAUJAS ANKETA....34

Projekts "Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija" (LIFE19 IPE/LV/000010 LIFE-IP LatViaNature) tiek īstenots ar Eiropas Savienības LIFE programmas un VRAA finansiālu atbalstu.

Informācija atspoguļo tikai projekta LIFE IP LatViaNature īstenotāju redzējumu, Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra nav atbildīga par šeit sniegtās informācijas iespējamo izmantojumu.

EXECUTIVE SUMMARY

Grasslands are ecosystems in which plant biomass consists of perennial grasses, sedges and other plants and in which there is a constant removal of grass biomass from the ecosystem by means of animals or humans.[1] Put simply, these are meadows or pastures that people have used for their needs since ancient times. As agricultural intensification increases, the areas in which traditional grassland management methods are used are decreasing, as a result of which many valuable grasslands have been converted into arable land, forested, drained, built-up or have become poorer in plant species. With changes in the population structure and farming spheres, the grasslands in distant areas have been abandoned, which has led to the overgrowth of the areas with trees and bushes, as a result of which the landscape also changes.

In Latvia, grasslands occupy 33% of the total area of managed agricultural lands, of which 95% are sown, 5% are natural.[1] Those agricultural meadows or pastures that have not been ploughed for at least five years are called perennial grasslands. The perennial grasslands have a very beneficial effect on nature and its diversity, so the European Commission has determined that each member state must ensure the preservation of the ratio of perennial grasslands to the total agricultural land.[2] In order to maintain natural grasslands, they must be properly managed.

In order to find out the knowledge and experience of grassland owners or managers in Latvia about the management of grasslands, a survey was conducted according to a methodology developed by researchers in the period from July to December 2021, in which the opinions of 442 grassland owners or managers were determined, of which 16% stated that the grasslands they managed were located in specially protected natural areas (SPNA). The survey included questions about the maintenance of perennial grasslands, their management and business initiatives, the necessary types of support, involvement and cooperation with other grassland managers, etc.

The majority (59%) of the respondents were men, 53% of the respondents were in the age group from 45 to 65 years. 44% of those surveyed had a higher education, 32% had a secondary professional education, 40% of the respondents indicated that their previous education was related to agriculture. Evaluating their household income from agriculture, 38% of the respondents noted that it was insignificant (0-10% of total household income), while for 16% it was significant (>50% of total household income). Regarding their occupation, 35% of the respondents indicated that they manage a homestead household without specialization, 21% of the respondents indicated that it is a place of residence with a meadow as a scenic value, for 21% the main occupation is cattle farming. For 40% of the respondents, the farm was a source of additional income, for 30% it was a full-time farming or grassland management was a hobby.

[1] Rūsiņa, S.2022. Zālāju ekosistēmas Latvijā. https://enciklopedija.lv/skirklis/7209-z%C4%81l%C4%81ju-ekosist%C4%93mas-Latvij%C4%81

[2] Zemkopības ministrija 2022. Ilggadīgo zālāju saglabāšana. https://www.zm.gov.lv/zemkopibas-ministrija/statiskas-lapas/ilggadigo-zalaju-tai-skaita-ekologiski-jutigo-ilggadigo-zalaju-saglaba?id=5628

The answers about the type of grasslands the respondents owned were ambiguous: it can be concluded that the respondents did not understand the differences between the types of grasslands.

The management of perennial grasslands was mostly (70%) organized by the owners themselves as natural persons, who (42%) had their own equipment for managing grasslands. 60% of the respondents mowed it, 35% managed it by a combined method. In most cases (48%) cut grass was given to neighbours/other people free of charge, used for fodder (47%). In the future, 93% of the respondents planned to continue managing the grasslands they owned. 37% of the respondents indicated that they had restored some perennial grassland in the last five years, while 17% of the respondents admitted that they had stopped maintaining some perennial grassland in the last five years. The most frequently mentioned requirements of regulatory acts that hinder the management of biologically valuable grasslands, indicated by the respondents, were: mowing term and frequency, prohibition of chopping in the field, mandatory collection/harvesting of hay, prohibition of levelling the field, permitted number of animals per 1 ha. The following factors were mentioned as the biggest obstacles to maintaining perennial grasslands: lack of appropriate equipment (51%), nowhere to put the cut grass (49%), grassland management requires too much money (46%), the profitability of other types of land use (42%). Evaluating cooperation with surrounding neighbours, in the last three years 48% of the respondents had received help/equipment/services from other persons, 43% - had not received, 14% - had provided services to others.

The most important values of perennial grasslands mentioned by the respondents were the following: improving the quality of the landscape by preserving the traditional rural landscape (61%); food for pollinating insects (61%); diversity of insects (54%), diversity of wild plants (52%). The respondents were asked to indicate which products they obtained from grasslands: fodder (74%), medicinal plants and herbal teas (50%), meat products (24%), milk and milk products (21%) and honey (20%). These products were mostly obtained for self-consumption or sold/exchanged to neighbours. 2% of the respondents stated that they exported their production - meat and meat products.

The type of financial support most often (72%) indicated by the respondents, in the period from 2018 to 2021, was the receipt of the single area payment. 38% indicated that they had received payments for biologically valuable grasslands, the same number (38%) - greening payments. The opinions of the respondents were divided as to whether the amount of financial support so far motivated the maintenance of biologically valuable grasslands: 31% believed that it motivated, the same number or 31% believed that it did not motivate, and 38% did not have an opinion on this issue. A large number of the respondents stated that it would be necessary to increase the existing support, setting the amount of support at 200-300 EUR/ha. In order to promote natural diversity and other values in perennial grasslands, the majority (77%) of the respondents would prefer combined support, when both the performance of the activity and the achieved result - the presence of species - were controlled. The following most important types of support were mentioned: financial support (80%), advisory support (57%) and technical support for ensuring appropriate grassland management (41%).

The most acceptable form of training would be face-to-face group training (76%), online lectures (61%) and individual training (60%). Perennial grassland managers would be interested in the

perennial grassland restoration activities if associated costs were compensated, for example, bush removal (54%) and grass cutting and grass collection (50%).

The respondents would be interested in participating in the following grassland protection measures: assessing the diversity of flowers in their grasslands (70%), developing a management plan for their grasslands and fulfilling it within the framework of the commitments (60%). In order to engage in the aforementioned protection measures, the following prerequisites were important: confidence in one's knowledge (83%), organized opportunities to improve one's knowledge (81%) and freely available advice throughout the support activity (81%).

When assessing their knowledge of the species found in perennial grasslands, the respondents were self-critical and rated it as satisfactory or weak. 47% of the respondents rated their knowledge of flowering plant species as satisfactory, 38% - of nesting bird species. The knowledge about species of diurnal butterflies (47%) and about other insect species (43%) was rated as weak in the self-assessment. 39% of those respondents who indicated that they managed a SPNA confirmed that they were aware of the existence of a nature protection plan, but almost as many - 34% - did not know whether such a plan had been developed. 29% of the respondents indicated that they used the information contained in the plan, 25% carried out the management measures provided for in the plan. The respondents would be happy to participate in working groups and seminars (34%), in the public discussion of the nature plan (23%). 65% of the respondents would use the information about natural values and management measures included in the nature protection plan in the form of an interactive map (for example, in the Natural Data Management System "Ozols").
In general, the knowledge and actions of beneficiaries from the agro-environment measure to maintain biodiversity on grassland differ from non-beneficiaries.

KOPSAVILKUMS

Zālāji ir ekosistēmas, kurās augu biomasu veido daudzgadīgas graudzāles, grīšļi u. c. lakstaugi un kurās notiek pastāvīga zāles biomasas iznešana no ekosistēmas ar dzīvnieku vai cilvēka starpniecību.[1] Vienkāršojot, tās ir pļavas vai ganības, kuras cilvēki jau senā pagātnē izmantojuši savām vajadzībām. Pieaugot lauksaimniecības intensifikācijai, samazinās platības, kurās izmantotas tradicionālās zālāju apsaimniekošanas metodes, kā rezultātā daudzi vērtīgie zālāji ir pārvērsti aramzemēs, apmežoti, nosusināti, apbūvēti vai arī kļuvuši augu sugu nabadzīgāki. Mainoties apdzīvojuma struktūrai un saimniekošanas jomām, nomalēs esošie zālāji ir tikuši pamesti, kas noved pie teritorijas aizaugšanas ar kokiem un krūmiem, kā rezultātā mainās arī ainava.

Latvijā zālāji aizņem 33 % no apsaimniekoto lauksaimniecības zemju kopējās platības, no tiem 95 % – sētie, 5 % – dabiski.[3] Tās lauksaimniecībā izmantojamās pļavas vai ganības, kuras vismaz piecus gadus nav uzartas, dēvē par ilggadīgajiem zālājiem. Ilggadīgie zālāji atstāj ļoti labvēlīgu ietekmi uz dabu un tās daudzveidību, tāpēc Eiropas Komisija ir noteikusi, ka katrai dalībvalstij ir jānodrošina ilggadīgo zālāju un kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes attiecības saglabāšana.[4] Lai uzturētu dabiskos zālājus, tiem ir jānodrošina pienācīga apsaimniekošana.

Lai izzinātu Latvijas zālāju īpašnieku vai apsaimniekotāju zināšanas un pieredzi par zālāju apsaimniekošanu laika posmā no 2021.gada jūlija līdz decembrim tika veikta pēc pētnieku izstrādātas metodikas aptauja, kurā noskaidroti 442 zālāju īpašnieku vai apsaimniekotāju viedokļi, no kuriem 16 % norādīja, ka viņu apsaimniekotie zālāji atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (ĪADT). Aptaujā tika ietverti jautājumi par ilggadīgo zālāju uzturēšanu, to apsaimniekošanu un uzņēmējdarbības iniciatīvām, nepieciešamajiem atbalsta veidiem, iesaisti un sadarbību ar citiem zālāju apsaimniekotājiem u.tml.

Lielākā daļa (59 %) no respondentiem bija vīrieši, 53 % respondentu bija vecuma posmā no 45 līdz 65 gadiem. 44 % aptaujātajiem bija augstākā izglītība, 32 % - vidējā profesionālā, 40 % respondentu norādīja, ka iepriekš iegūtā izglītība ir saistīta ar lauksaimniecību. Vērtējot savus ienākumus mājsaimniecībā no lauksaimniecības, 38 % respondentu atzīmēja, ka tie ir nenozīmīgi (0-10 % no kopējiem mājsaimniecības ienākumiem), savukārt 16 % - tie ir būtiski (>50 % no kopējiem mājsaimniecības ienākumiem). 35 % respondentu kā nodarbošanos norādījuši, ka vada piemājas mājsaimniecību bez specializācijas, 21 % respondentu tā ir dzīvesvieta ar pļavu kā ainavisku vērtību, 21 % pamatnodarbošanās ir lopkopība. 40 % respondentiem saimniecība ir kā papildus ienākumu avots, 30 % - tā ir pilna laika saimniecība vai zālāju apsaimniekošana ir kā vaļasprieks.
Neviennozīmīgi var vērtēt atbildes par to, kāda veida zālāji ir respondentu īpašumā: var secināt, ka aptaujātie neizprot zālāju veidu atšķirības.

[3] Rūsiņa, S.2022. Zālāju ekosistēmas Latvijā. https://enciklopedija.lv/skirklis/7209-z%C4%81l%C4%81ju-ekosist%C4%93mas-Latvij%C4%81
[4] Zemkopības ministrija 2022. Ilggadīgo zālāju saglabāšana. https://www.zm.gov.lv/zemkopibas-ministrija/statiskas-lapas/ilggadigo-zalaju-tai-skaita-ekologiski-jutigo-ilggadigo-zalaju-saglaba?id=5628

Ilggadīgo zālāju apsaimniekošanu organizē pārsvarā (70 %) paši kā fiziskas personas, kuriem (42 %) ir pašiem sava tehnika zālāju apsaimniekošanai. 60 % aptaujāto to nopļauj, 35 % - apsaimnieko kombinēti. Nopļautā zāle visvairāk (48 %) tiek atdota kaimiņiem/citām personām bezmaksas, izmantota lopbarībai (47 %). Nākotnē 93 % aptaujāto plāno turpināt apsaimniekot īpašumā esošos zālājus. 37 % respondentu norādījuši, ka pēdējo piecu gadu laikā ir atjaunojuši kādu ilggadīgo zālāju, bet 17 % aptaujāto atzinuši, ka pēdējo 5 gadu laikā ir pārstājuši uzturēt kādu ilggadīgo zālāju. Biežāk minētās normatīvo aktu prasības, kas traucē apsaimniekot bioloģiski vērtīgos zālājus, ko norādījuši respondenti ir: pļaušanas termiņš un biežums, aizliegums smalcināt uz lauka, siena obligātā savākšana/novākšana, aizliegums līdzināt lauku, atļautais dzīvnieku skaits uz 1 ha. Kā lielākie apgrūtinājumi uzturēt ilggadīgos zālājus tiek minēti tādi faktori: atbilstošas tehnikas trūkums (51%), nav kur likt nopļauto zāli (49 %), zālāju apsaimniekošana prasa pārāk lielus līdzekļus (46 %), citu zemes izmantošanas veidu izdevīgums (42 %). Vērtējot sadarbību ar apkārtējiem kaimiņiem, pēdējo trīs gadu laikā 48 % no respondentiem ir saņēmuši citu personu palīdzību/tehniku/pakalpojumus, 43 % - nav, 14 % - ir snieguši pakalpojumus citiem.

Kā nozīmīgākās ilggadīgo zālāju vērtības respondenti norādīja: ainavas kvalitātes uzlabošana, saglabājot tradicionālo lauku ainavu (61 %); barība apputeksnētājiem kukaiņiem (61 %); kukaiņu daudzveidība (54 %), savvaļas augu daudzveidība (52 %). Respondenti tika lūgti atzīmēt, kādus produktus tie iegūst no zālājiem: lopbarība (74 %), ārstniecības augi un zāļu tējas (50 %), gaļas produkti (24 %), piens un piena produkti (21 %) un medus (20%). Lielākoties šie produkti tiek iegūti pašpatēriņam vai pārdoti/iemainīti kaimiņiem. 2 % respondentu noradījuši, ka savu produkciju - gaļu un gaļas produktus - eksportē.

Visbiežāk (72%) respondentu norādītais finanšu atbalsta veids, laika posmā no 2018.līdz 2021.gadam, ir vienotā platību maksājuma saņemšana. 38 % norādījuši, ka saņēmuši maksājumus par bioloģiski vērtīgu zālāju, tikpat daudz (38 %) - zaļināšanas maksājumu. Par to, vai līdzšinējā finansiālā atbalsta apmērs motivē veikt bioloģiski vērtīgo zālāju uzturēšanu, respondentu domas dalās: 31 % uzskata, ka motivē, tikpat jeb 31 % uzskata, ka nemotivē, bet 38 % - nav viedokļa šajā jautājumā. Liela daļa respondentu norādījuši, ka būtu nepieciešams palielināt esošos atbalstus, nosakot atbalsta apjomu 200-300 EUR/ha. Vairākums (77 %) respondentu, lai veicinātu dabas daudzveidību un citas vērtības ilggadīgajos zālājos, dotu priekšroku kombinētajam atbalstam, kad tiek kontrolēta gan darbības veikšana, gan sasniegtais rezultāts – sugu klātbūtne. Kā būtiskākie atbalsta veidi tiek minēti: finansiālais atbalsts (80 %), konsultatīvs atbalsts (57 %) un tehnisks atbalsts atbilstošai zālāju apsaimniekošanas nodrošināšanai (41 %).

Vispieņemamākā apmācību forma būtu kopīgas klātienes apmācības (76 %), tiešsaistes lekcijas (61 %) un individuālas apmācības (60 %).Ilggadīgo zālāju apsaimniekotājiem būtu interese par tādiem ilggadīgo zālāju atjaunošanas pasākumiem, ja tiktu kompensētas ar to saistītās izmaksas, piemēram, krūmu novākšana (54 %) un zāles nopļaušana un zāles savākšana (50 %).
Aptaujātiem būtu interese iesaistīties sekojošos zālāju aizsardzības pasākumos: sava zālāja puķu daudzveidības novērtēšanā (70 %), savu zālāju apsaimniekošanas plāna izstrādē un tā pildīšanā uzņemto saistību ietvaros (60 %). Lai iesaistītos iepriekš minētajos aizsardzības pasākumos, ir svarīgi tādi priekšnosacījumi: pārliecība par savām zināšanām (83 %), organizētas iespējas uzlabot savas zināšanas (81 %) un brīvi pieejamas konsultācijas visā atbalsta pasākuma laikā (81 %).

Vērtējot savas zināšanas par ilggadīgajos zālājos sastopamajām sugām, aptaujātie ir bijuši paškritiski un vērtē tās kā apmierinošas vai vājas. Par ziedaugu sugām savas zināšanas kā apmierinošas vērtējuši 47 % aptaujāto, par ligzdojošo putnu sugām - 38 %. Kā vājas zināšanas pašvērtējumā tiek norādītas zināšanas par dienas tauriņu sugām (47 %) un par citām kukaiņu sugām (43 %). Tie respondenti, kuri bija norādījuši, ka saimnieko ĪADT, 39 % apliecina, ka ir informēti par dabas aizsardzības plāna esamību, bet gandrīz tikpat -34 % -nezina, vai šāds plāns ir izstrādāts. 29 % aptaujāto ir norādījuši, ka izmanto plānā ietverto informāciju, 25 % veic plānā paredzētos apsaimniekošanas pasākumus. Aptaujātie labprāt piedalītos darba grupās un semināros (34 %), dabas plāna sabiedriskajā apspriešanā (23 %). 65 % aptaujāto izmantotu informāciju par dabas vērtībām un dabas aizsardzības plānā iekļautajiem apsaimniekošanas pasākumiem interaktīvas kartes veidā (piemēram, dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols").

Kopumā maksājumu saņēmēju no agrovides pasākuma "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos" zināšanas un rīcības atšķiras no respondentiem, kuri nav maksājumu saņēmēji.

IEVADS

Mērķis: noskaidrot zālāju īpašnieku viedokli par ilggadīgo zālāju apsaimniekošanu, kā arī nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem bioloģiski vērtīgu zālāju saglabāšanai Latvijā.

Pētījuma ietvars: aptauja norisinās LIFE integrētā projekta "Natura2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija" jeb projekta *LatViaNature* ietvaros. Vairāk par LatViaNature: https://latvianature.daba.gov.lv.

Respondentu izlase: izstrādāta speciāla metodika, lai aptvertu privātos zālāju īpašniekus un apsaimniekotājus gan īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (ĪADT), gan ārpus tām visā Latvijas teritorijā.

Lai dotu iespēju piedalīties visiem zālāju īpašniekiem, aptaujas anketa tika izplatīta:

- digitālā veidā, ar iespēju pildīt to attālināti internetā (aptaujas saite ievietota projekta partneru interneta vietnēs, kā arī sociālajā portāla *Facebook.com un Twitter);*
- drukātā veidā, ar iespēju to aizpildīt klātienē Latvijas lauku attīstības centra rīkotajos semināros, kas sistemātiski norisinājās visā Latvijā.

Kopumā tika iegūtas 574 anketas (514 papīra formātā un 60 tiešsaistē), no kurām pēc anketu apstrādes tālākai analīzei tika izmantotas 442 anketas. Aptauja noritēja laika posmā no 2021.gada jūlija līdz decembrim. Zālāju tiesiskie valdītāji var būt gan īpašnieki, gan apsaimniekotāji uz līguma pamata u.tml. No aptaujas satura konteksta datu analīzē vienkāršības labad lietots formulējums "apsaimniekotāji", izceļot atšķirības juridiskajā statusā, ja tas kāda jautājuma precīzākā interpretācijā ir vajadzīgs.

Pētījuma saturs: aptauja sastāvēja no 60 jautājumiem 8 blokos (I - ilggadīgie zālāji īpašumā un motivācija tos uzturēt; II - zālāju apsaimniekošanas izmaksas un esošās atbalsta sistēmas vērtējums; III - vajadzīgais papildu atbalsts zālāju uzturēšanai; IV - sadarbība ar citiem zemes īpašniekiem; V - uzņēmējdarbības iniciatīvas zālāju produktu kontekstā; VI - īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un dabas aizsardzības plāni; VII - īpašuma un saimniecības profils un VIII - īpašnieka profils). Tiešsaistes anketa tika izstrādāta *ArcGis 123 Online* platformā.

Tekstā lietots saīsinājums (BDUZ) - agrovides pasākums "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos".

APTAUJAS REZULTĀTU APKOPOJUMS

RESPONDENTU PROFILS

Izmantojot pārdomātu metodiku respondentu izlases kopas veidošanai, iegūtie dati ir reprezentatīvi un pēc to apstrādes iespējams vispārināt situāciju, kas atbilst zālāju īpašnieku – apsaimniekotāju aktuālajam viedoklim. Tomēr reālāku situāciju tālāku rīcību pielāgošanai iespējams iegūt, analizējot konkrētus segmentus, ko nosaka motivācija, īpašuma lielums, vērtības un dzīvesstils (taču daudz mazāk tradicionālie demogrāfiskie parametri).

59% no respondentiem ir vīrieši, 39 % sievietes un 2 % nevēlējās norādīt savu dzimumu. Visvairāk respondentu ir vecuma grupā 46-55 gadi – 29 %, 56-65 gadi - 24 %, 36-45 gadi - 18 %, 26-35 gadi -14 %. Vismazāk pārstāvētās vecuma grupas ir: 66-75 gadi - 9 %, 16-25 gadi - 3 % un vairāk kā 75 gadi -2 %.

44 % respondentu ir augstākā izglītība, 32 % - vidējā profesionālā, 14 % - vidējā, 5 % - nepabeigta augstākā un 5 % - pamata izglītība. 40 % aptaujāto izglītība saistītas ar lauksaimniecību, bet 27 % ieguvuši papildizglītību bioloģiskās lauksaimniecības kursos vai Eiropas Savienības nozīmes zālāju biotopu apsaimniekošanas kursos.

Aptaujāto sadalās šādi: 38 % tie ir nenozīmīgi (0-10 % no kopējiem mājsaimniecības ienākumiem), 16 % tie ir būtiski (>50 %), 8 % tie ir vidēji nozīmīgi (31-50 %), 14 % mazāk nozīmīgi (11-30 %), bet 23 % nezināja vai nevēlējās to norādīt.

67 % apsaimniekotāju zālāji atrodas tajā pašā mājsaimniecībā, kurā tie dzīvo. 90 % norādīja, cik ilgi īpašums viņiem pieder un vidējais ilgums – 18 gadi. 95 % aptaujāto nav biedri nevienā nevalstiskajā organizācijā, 93 % nav lauksaimniecības kooperatīvu biedri.

Respondentu atbildes par īpašumā esošajiem zālājiem, to veidiem apskatāmas 1.tabulā.

1.tabula. Respondentu apsaimniekoto zālāju veids, (%).

Zālāju veidi	jā	nē	nezinu
• bioloģiski vērtīgs zālājs	76	20	4
• ES zālāju biotops	47	41	12
• citi ilggadīgi zālāji	60	32	8
• aramzemē sēti zālāji	28	65	7

PIEBILDE: Tika konstatēts, ka zālāju īpašnieki neizprot atšķirības starp zālāju veidiem.

42 % aptaujāto norādīja, ka nezin, cik % liels tauriņziežu augu sugu īpatsvars ir īpašumā, ap 11 % norādīja ka 1 % vai 2 %.

93 % plāno turpināt apsaimniekot īpašumā esošos zālājus, 17 % pēdējo 5 gadu laikā ir pārstājuši uzturēt kādu ilggadīgo zālāju un 37 % pēdējo piecu gadu laikā ir atjaunojuši kādu ilggadīgo zālāju.

70 % apsaimniekotāju norādīja, ka īpašums neatrodas ĪADT, 16 % - atrodas ĪADT, 13 % nav pārliecināti.

Zālāju īpašnieku nodarbošanās/ formas: 35 % piemājas mājsaimniecība bez specializācijas, 21 % dzīvesvieta ar pļavu kā ainavisku vērtību, 21 % lopkopība, 14 % jaukta tipa, 6 % augkopība. 40 % saimniecība ir kā papildus ienākumu avots, 30 % tā ir pilna laika saimniecība vai zālāju apsaimniekošana ir kā vaļasprieks.

Ilggadīgo zālāju apsaimniekošanas veidi: 60 % respondenti to nopļauj, 35 % - apsaimnieko to kombinēti, 3 % - nogana, 1 % - neapsaimnieko. 42 % - audzē dzīvniekus, 51 % - neaudzē, 7 % -noganīšanu veic citas saimniecības dzīvnieki – zālēdāji.

Visvairāk tiek audzēti liellopi (vidējā saimniecībā - 20), kazas (vidēji - 2), aitas (vidēji - 15); zirgi (vidēji - 1).

42 % apsaimniekotāju pašiem ir sava tehnika zālāju apsaimniekošanai, 31 % - nav, 27 % - tā ir daļēji.

Nopļautā zāle visvairāk (48 % aptaujāto norādījuši) tiek atdota kaimiņiem/citām personām bezmaksas, izmantota lopbarībai (47 %), 8 % aptaujāto to pārdod, 4 % - smalcina uz lauka, 3 % - nopļauj un atstāj uz lauka, 8 % savāc un atstāj kaudzēs/ ruļļos blakus pļavai.

Ilggadīgo zālāju apsaimniekošanu organizē pārsvarā (70 %) paši kā fiziskas personas, 17 % - kā zemnieku saimniecība/uzņēmums, 7 % - cita persona/uzņēmums.

I Ilggadīgie zālāji īpašumā un motivācija tos uzturēt

12 % no zālāju apsaimniekotājiem dalījās ar to, **kāpēc viņiem kāda pļava ir īpaša** – saistās ar dzimtas vēsturi, tradīcijām, simboliskām vērtībām u.tml. Tika minētas tādi faktori kā mantojuma zeme (tēva, vectēva), pļavas, kas saglabājušās no muižas laikiem (2 reizes), zālājs nav ticis arts vairākus desmitus gadus, pļavas piederējušas rakstniekam Alfrēdam Dziļumam, daudziem apsaimniekotājiem tā ir kā Saulgriežu svinēšanas vieta un Jāņu zāļu vākšanas tradīcijas jau kopš bērnības, pļavas pie bijušās bišu dravas, griezes dzīvesvieta, pļava, kas ieskauj pilskalnu, kādreiz bija māla ieguves vieta ķieģeļu fabrikai, vieta, ko apsaimnnieko jau 120 gadus, pļava ir dzimtas ģērbonī, padomju laikos bijusi zemnīca, bērnības atmiņas, bioloģiskā daudzveidība, cigoriņu kaltes drupas, Vārtājas upes pārplūstošās pļavas, ticējums, ka pēc pļavas nopļaušanas 3 dienas līst lietus, iegādāta pļava, jo pēc arhīvu materiāliem atrasta informācija, ka to apmeklējis īpašnieka vectēvs kopā ar J.Jaunsudrabiņu, pļavas malā aug gailenes, zied lipīgās sveķenes, palieņu pļavas.

Vērtējot dabas vērtības un labumus, ko nodrošina ilggadīgie zālāji (*skatīt 2.tabulu*), apsaimniekotāji visvairāk (61 %) atzīmēja tādus faktorus kā ainavas kvalitātes uzlabošana, saglabājot tradicionālo lauku ainavu, savvaļas sugu daudzveidību - 52 % aptaujāto, barību apputeksnētājiem kukaiņiem - 61 % un kukaiņu daudzveidību - 54 %. Visvairāk atbildi "nezinu" izvēlējās pie tādiem apgalvojumiem kā uzkrāj oglekli klimata pārmaiņu mazināšanai (36 %) un mazina plūdu risku (30 %).

2.tabula. Respondentu atbildes par dabas vērtībām un labumiem, ko nodrošina ilggadīgie zālāji, (%).

Dabas vērtības un labumus, ko Jūsu ilggadīgie zālāji nodrošina:					
	noteikti jā	**drīzāk jā**	**drīzāk nē**	**noteikti nē**	**nezinu**
savvaļas augu daudzveidību (naktsvijoles, dzegužpirkstītes, u.c.)	**52**	26	8	0	13
daudz ārstniecības augu	**46**	32	8	1	12
pļavu un ganību putnu ligzdvietas (griezes, mērkaziņas u.c.)	**43**	33	10	1	13
kukaiņu daudzveidību (dienas tauriņi, naktstauriņi u.c.)	**54**	34	3	0	8
barību apputeksnētājiem kukaiņiem (bitēm, kamenēm u.c.)	**61**	28	4	0	7
veselīgu, daudzveidīgu lopbarību (pļavas aptieka ganāmpulkam)	**40**	36	7	2	14
kvalitatīvu lopbarību (siens/zāle)	**45**	31	12	4	8
tīru ūdeni	26	29	14	5	27
augsnes auglību	22	34	17	5	21

uzkrāj oglekli klimata pārmaiņu mazināšanai	27	27	6	3	36
mazina plūdu risku	14	21	21	14	30
uzlabo ainavas kvalitāti, saglabājot tradicionālo lauku ainavu	**61**	26	4	2	7
sniedz vietu kultūras tradīciju turpinājumam, gadskārtu rituāliem	**31**	23	14	7	25
pasargā no invazīvajām sugām	24	35	12	5	23
iespējas uzņēmējdarbībai	23	25	20	8	24

Uz jautājumu par to, kāpēc apsaimniekotāji saglabā ilggadīgos (t.sk. bioloģiski vērtīgos) zālājus, atbildēja 65 % aptaujāto. Kā būtiskas motivācijas zālāju saglabāšanai aptaujātie noradīja: ainava un dabiskums, kā arī bioloģiskā daudzveidība, aizsargājamie augi, dabiskā lauksaimniecība, ganībām dzīvniekiem, tai skaitā, bišu ganībām, nav piemērota intensīvajai lauksaimniecībai vai cita veida apstrādei, iespēja saņemt Eiropas Savienības maksājumus, atbildības sajūta par bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu un īpašuma sakopšanu dabai draudzīgā veidā, kā arī vēlme saglabāt neskartu dabu nākamajām paaudzēm.

93 % respondentu plāno turpināt apsaimniekot īpašumā esošos zālājus. 7 % apsaimniekotāju, kas neplāno turpmāk uzturēt ilggadīgos zālājus vai vēl nezina, kā apsvērumus tam min pieaugošās grūtības izpildīt Lauku atbalsta dienesta noteiktās prasības, atbalsta izmaksas un saimniecisko labumu, t.i., pārāk mazs finansiāls atbalsts zālāju uzturēšanai, īpašums tiks pārdots, grūtības kopt īpašumu, jo nav piemērota tehnika.

17 % aptaujāto pēdējo 5 gadu laikā ir pārstājuši uzturēt kādu ilggadīgo zālāju. Tam par iemeslu tiek minēti tādi apsvērumi kā augļu dārza paplašināšana, pāriešana uz citu saimniecības veidu (graudaugu audzēšana, lopkopības palielināšana/samazināšana), invazīvo augu sugas, finansiālais neizdevīgums, tehnikas un darbinieku trūkums, meža stādīšana.

Savukārt, 37 % respondentu pēdējo piecu gadu laikā ir atjaunojuši kādu ilggadīgo zālāju. Motivācija to darīt bijusi ainavu sakopšana izcērtot krūmus (teritorijas sakopšana), dalība *GrassLife* projektā, pārliecības iegūšana par šādu darbu nozīmi, Lauku atbalsta dienesta maksājumi, ganību paplašināšana, sugu dzīvotņu palielināšana.

Kā **lielākie apgrūtinājumi** uzturēt ilggadīgos zālājus tiek minēti tādi faktori (*skatīt 3.tabulu*) kā atbilstošas tehnikas trūkums (51%), nav kur likt nopļauto zāli (49 %), zālāju apsaimniekošana prasa pārāk lielus līdzekļus (46%), citu zemes izmantošanas veidu izdevīgums (42%). Apsaimniekotāji nepiekrīt, ka problēmas sagādātu zālāju tehniskā apsaimniekošana, Lauku atbalsta dienesta maksājumu saņemšanas prasības, dzīvesvietas atrašanās vieta vai zināšanu trūkums.

3.tabula. Šķēršļi ilggadīgo zālāju uzturēšanai, (%)

Kādi šķēršļi apgrūtina Jūsu iespējas uzturēt ilggadīgos zālājus?			
	Piekrītu	Nepiekrītu	Nezinu
nav kur likt nopļauto zāli	**49**	44	6
trūkst atbilstošas tehnikas zālāju apsaimniekošanai	**51**	43	6
zālāju ir tehniski grūti apsaimniekot	40	**52**	8
citi zemes izmantošanas veidi ir izdevīgāki	**42**	37	21
zālāju apsaimniekošana prasa pārāk lielus resursus	**46**	44	10
zālāju platība ir maza, lai būtu ekonomiski izdevīgi apsaimniekot	43	44	13
grūti izpildīt Lauku atbalsta dienesta atbalsta maksājumu saņemšanas prasības	34	**56**	11
dzīvoju pārāk tālu no apsaimniekojamā īpašuma	22	**69**	10
trūkst zināšanu par zālāju apsaimniekošanu	29	**58**	13

II Zālāju apsaimniekošanas izmaksas un esošās atbalsta sistēmas vērtējums

Laika posmā no 2018.gada līdz 2020.gadam (*skatīt 4.tabulu*), visbiežāk (to norādījuši 72 % aptaujāto), saņemtais atbalsta maksājums ir bijis vienoto platību maksājums, 38 % norādījuši, ka saņēmuši maksājumus par bioloģiski vērtīgu zālāju, tikpat daudz (38 %) - zaļināšanas maksājumu. Vismazāk populārie atbalsta maksājuma veidi ir: par 4.klases ražības zālāju (99), mazo lauksaimnieku atbalsta shēma (93 %), par 3.klases ražības zālāju (87 %) un bioloģiskā lauksaimniecība – ilggadīgie zālāji (87 %).

4.tabula. Respondentu saņemtie atbalsta maksājumu veidi, laika posmā no 2018. līdz 2020.gadam, %.

Atzīmējiet, kurus no pieejamiem atbalsta maksājumiem pēdējo trīs gadu laikā esat saņēmis par ilggadīgo zālāju uzturēšanu?		
	IR saņemts laika posmā 2018.-2020.g.	**NAV** saņemts laika posmā 2018.-2020.g.
par bioloģiski vērtīgu zālāju (55 €)	38	**62**
par 1. klases ražības zālāju vai putnu dzīvotni (83 €)	29	**71**
par 2. klases ražības zālāju (155 €)	17	**83**
par 3. klases ražības zālāju (206 €)	13	**87**
par 4. klases ražības zālāju (330 €)	1	**99**

bioloģiskā lauksaimniecība – ilggadīgie zālāji (97 €)	13	**87**
mazo lauksaimnieku atbalsta shēma (500 €)	7	**93**
vienotais platību maksājums	**72**	28
zaļināšanas maksājums	38	**62**
brīvprātīgs saistītais atbalsts (BSA) par ganību dzīvniekiem - zālēdājiem	17	**83**

Par to, vai **līdzšinējā finansiālā atbalsta apmērs motivē** veikt bioloģiski vērtīgo zālāju uzturēšanu, apsaimniekotāju domās dalās. 31 % uzskata, ka motivē, 31 % uzskata, ka nemotivē, bet 38 % nav viedokļa šajā jautājumā.

No tiem apsaimniekotājiem, kas uzskata, ka līdzšinējais finansiālais atbalsts nav motivējošs, kā pamatojums tika sniegtas tādas atbildes kā pārāk mazs finansējums (nav iespējams segt tehnikas un darba spēka izmaksas), pārāk maza platība (netiek saņemts maksājums, jo platība ir mazāk kā 1ha), neizprotama atbalsta saņemšanas sistēma.

50 % no apsaimniekotājiem atbildēja uz to, kādi apstākļi, viņuprāt, sadārdzina bioloģiski vērtīgu zālāju uzturēšanu salīdzinājumā ar cita veida zālāju uzturēšanu. Kā apgrūtinošie apstākļi tika minēti: finansiālie izdevumi (degviela, rezerves daļas, u.c.), ceļu infrastruktūras stāvoklis, zemā iegūtā raža, nav iespējas realizēt iegūto sienu, invazīvās augu sugas, pļaušanas izmaksas, tehnikas trūkums, lauka reljefa īpatnības, Lauku atbalsta dienesta noteikumi (pļaušanas biežums, laika periodi, u.c.), tehnikas trūkums.

Normatīvo aktu prasības, kas traucē apsaimniekot bioloģiski vērtīgos zālājus, ir pļaušanas termiņš un biežums, aizliegums smalcināt uz lauka, siena obligātā savākšana/novākšana, aizliegums līdzināt lauku, atļautais dzīvnieku skaits uz 1 ha.

III Vajadzīgais papildu atbalsts zālāju uzturēšanai

Par to, kādas darbības un kādā apmērā (piemēram, EUR/ha) apsaimniekotājiem būtu nepieciešamais **atbalsts no valsts**, lai saglabātu vai veicinātu tās vērtības, ko sniedz ilggadīgie zālāji, atbildēja 53 % apsaimniekotāju. Vairākums atbildēja, ka būtu nepieciešams palielināt esošos atbalstus par 200-300 EUR/ha. Vairāki apsaimniekotāji uzskata, ka tiem jābūt vismaz 500 EUR/ha. Respondenti norādījuši, ka vēlētos saņemt atbalstu degvielai, krūmu apauguma novākšanai, celmu frēzēšanai, piekļuves infrastruktūras sakārtošanai, meliorāciju grāvju atjaunošanai, atbalstu tehnikas nomai vai iegādei, kā arī bezmaksas ekspertu konsultācijas.

Atbalsta risinājumi, kam dotu priekšroku, lai veicinātu dabas daudzveidību un citas vērtības ilggadīgajos zālājos, apsaimniekotāji priekšroku dotu kombinētajam atbalstam (77 %), atbalstu par darbību (66 %), atbalstam par rezultātu 63 % respondentu (skatīt 5.tabulu).

5.tabula. Respondentu viedokļi par atbalsta risinājumiem, lai veicinātu dabas daudzveidības ilggadīgajos zālājos, (%).

Kādiem atbalsta risinājumiem Jūs dotu priekšroku, lai veicinātu dabas daudzveidību un citas vērtības Jūsu ilggadīgajos zālājos?					
	pilnībā piekrītu	**drīzāk piekrītu**	**drīzāk nepiekrītu**	**pilnībā nepiekrītu**	**nezinu**
Atbalsts par darbību – atbalstu saņem par noteiktu darbību veikšanu (nopļaušana/noganīšana), ievērojot noteiktus nosacījumus (pļaušanas termiņš u.c.). Kontrolēta tiek darbības veikšana, nevis sugu klātbūtne.	**36**	30	16	5	14
Atbalsts par rezultātu – atbalstu saņem, ja noteiktā periodā zālājā nav samazinājusies tā vērtība (piemēram, augu sugu daudzums), turklāt atbalstu palielina, ja sugu daudzums ir palielinājies. Kontrolē sasniegto rezultātu – sugu klātbūtni.	31	**32**	16	5	17
Kombinētais atbalsts – atbalstu saņem, ja noteiktā periodā zālājā nav samazinājusies/ir palielinājusies konkrēta dabas velte (piemēram, augu sugu daudzums), un ir ievērotas pamatprasības (piemēram, vismaz vienu reizi nopļauts). Kontrolēta tiek gan darbības veikšana, gan sasniegtais rezultāts – sugu klātbūtne.	**43**	34	8	5	10

Respondentu profils, kuri akceptē atbalstu, kas vērsts uz darbību (*skatīt 1.attēlu*): 78 % aptaujātajiem ir bioloģiski vērtīgs zālājs, 49 % - ES zālāju biotops, 56 - % citi ilggadīgi zālāji, 28% aramzemē sēti zālāji. 35 % piemājas saimniecība bez specializācijas, 6 % augkopība. 36 % apsaimnieko kombinēti, 2 % nogana, 59 % nopļauj. 42 % audzē dzīvniekus, 8 % noganīšanu veic citas saimniecības dzīvnieki. 44 % ir sava tehnika zālāju apsaimniekošanai, 33 % nav, 23 % tā ir daļēji. 69 % apsaimniekošanu veic paši kā fiziskas personas.

Respondentu profils, kuri vairāk iestājas par atbalstu, kas vērsts uz rezultātu: 79 % aptaujāto ir bioloģiski vērtīgs zālājs, 50 % - ES zālāju biotops, 60 % - citi ilggadīgi zālāji, 29 % aramzemē sēti zālāji. 35 % ir piemājas saimniecība bez specializācijas. 33 % apsaimnieko kombinēti, 2 % nogana, 63 % nopļauj. 40 % audzē dzīvniekus, 7 % noganīšanu veic citas saimniecības dzīvnieki. 42 % ir sava tehnika zālāju apsaimniekošanai, 32 % - nav tehnikas , 26 % - tehnika ir daļēji. 70 % apsaimniekošanu veic paši kā fiziskas personas.

Respondentu profils, kuri akceptē kombinēto atbalstu: 77 % aptaujāto ir bioloģiski vērtīgs zālājs, 49 % - ES zālāju biotops, 59 % - citi ilggadīgi zālāji, 27 % aramzemē sēti zālāji. 36 % ir piemājas saimniecība bez specializācijas. 34 % apsaimnieko kombinēti, 3 % nogana, 61 % nopļauj. 41 % audzē dzīvniekus, 6 % noganīšanu veic citas saimniecības dzīvnieki. 42 % ir sava tehnika zālāju apsaimniekošanai, 31 % - nav tehnikas, 27 % - tehnika ir daļēji. 70 % apsaimniekošanu veic paši kā fiziskas personas.

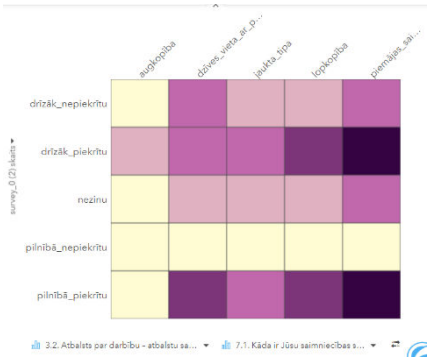

1. Par darbību

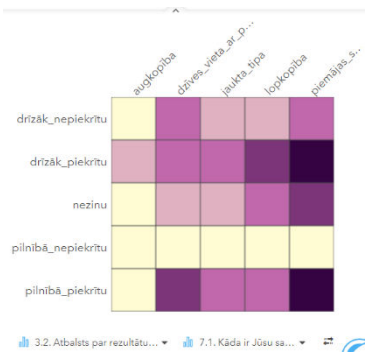

2. Par rezultātu

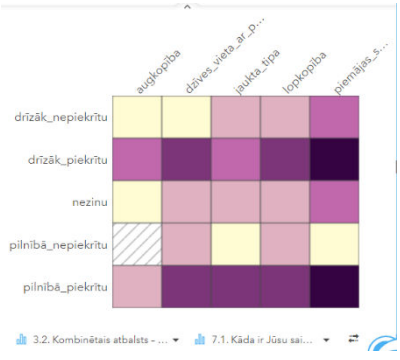

3. Kombinētais

1.attēls. Respondentu atbalsta veida akcepts pēc saimniekošanas veida.

Zālāju apsaimniekotāju zināšanas agrovides pasākumu ietvaros ir nozīmīgs aspekts, taču tikpat būtiski ir tas, vai viņi ir gatavi tās pielietot praktiski. Šādu iespēju piedāvā rezultātorientēti pasākumi, jo tajos lauksaimniekam jāapseko lauks un jāveic konkrētu parametru (piemēram, indikatorsugu) novērtējums, kura veikšanai nepieciešamas iepriekšējās zināšanas. Tādēļ bija svarīgi apskatīt, kāda ir respondentu attieksme pret piedalīšanos šādos pasākumos.

Ilggadīgo zālāju apsaimniekotājiem būtu interese iesaistīties tādos zālāju aizsardzības pasākumos kā: sava zālāja puķu daudzveidības novērtēšanā (70 %), savu zālāju apsaimniekošanas plāna izstrādē un tā pildīšanā uzņemto saistību ietvaros (60 %), sava zālāja taureņu daudzveidības novērtēšanā (58 %) un novērtēt ganīšanas/pļaušanas ietekmi uz zālāja dabas vērtībām (57 %)(*skatīt 6.tabulu*).

6.tabula. Respondentu vēlme iesaistīties ilggadīgo zālāju aizsardzības pasākumos, (%).

Vai Jums būtu interese pašam iesaistīties šādos ilggadīgo zālāju aizsardzības pasākumos?					
	noteikti jā	**drīzāk jā**	**drīzāk nē**	**noteikti nē**	**nezinu**
Novērtēt sava zālāja puķu daudzveidību (izstaigāt zālāju)	33	**37**	19	5	6
Novērtēt sava zālāja tauriņu daudzveidību (izstaigāt zālāju)	24	**34**	26	9	8
Uzskaitīt griezes (iet vairākus vakarus krēslā pa pļavu un atzīmēt kartē aptuvenas vietas, kur grieze dzied)	21	28	**29**	12	10
Novērtēt ganīšanas/pļaušanas ietekmi uz zālāja dabas vērtībām (izmīdīti laukumi, kūlas segums, krūmu atvašu segums, erozija u.tml.)	21	**36**	22	8	12
Izstrādāt savu zālāju apsaimniekošanas plānu un pildīt to uzņemto saistību ietvaros	19	**41**	20	9	11

Savukārt, lai iesaistītos iepriekš minētajos aizsardzības pasākumos, ir svarīgi tādi priekšnosacījumi (skatīt *7.tabulu*) kā pārliecība par savām zināšanām (83 %), organizētas iespējas uzlabot savas zināšanas (81 %) un brīvi pieejamas konsultācijas visā atbalsta pasākuma laikā (81 %), kā arī elastība saskaņot apsaimniekošanas paņēmienu un apjomu izmaiņas zālāju apsaimniekošanas plānā (74 %).

7.tabula. Respondentu vēlme iesaistīties ilggadīgo zālāju aizsardzības pasākumos, (%).

Kuri priekšnosacījumi Jums ir svarīgi, lai Jūs vēlētos iesaistīties iepriekšējā jautājumā norādītajos zālāju aizsardzības pasākumos?					
	ļoti svarīgi	svarīgi	mazsvarīgi	nav svarīgi	nezinu
pārliecība par savām zināšanām šajā jomā	33	**50**	5	4	7
organizētas iespējas pamazām uzlabot zināšanas	21	**60**	8	3	7
brīvi pieejamas konsultācijas visā atbalsta pasākuma laikā	33	**48**	7	3	9
pārliecība, ka labāko rezultātu sasniegšanu varu ietekmēt pats, neatkarīgi no dabas apstākļiem	15	**47**	13	3	20
brīvība pašam	27	**53**	7	1	11
elastība saskaņot apsaimniekošanas paņēmienu un apjomu izmaiņas zālāju apsaimniekošanas plānā	27	**47**	9	2	14
iespēja darīt vairāk, ne tikai izpildīt minimālās noteiktās prasības	14	**48**	15	4	17

Apskatot respondentu ar labām zināšanām interesi iesaistīties šādos ilggadīgo zālāju aizsardzības pasākumos, novērojams, ka vairums lielākoties vēlējās iesaistīties kādā no pasākumiem (skatīt 8. tabula). Visvairāk respondenti bija gatavi izstaigāt zālāju un tajā novērtēt ziedaugu daudzveidību (85% no respondentiem ar labām zināšanām par ziedaugu sugām vēlējās). Novērtēt sava zālāja tauriņu daudzveidību bija gatavi 75% no respondentiem, kuriem ir labas zināšanas par dienas tauriņu sugām. Taču vismazāk respondenti bija gatavi uzskaitīt griezes – iet vairākus vakarus krēslā pa zālāju un atzīmēt kartē aptuvenas vietas, kur grieze dzied (26,8% no respondentiem ar labām zināšanām par ligzdojošo putnu sugām nevēlējās).

Apsaimniekotāju atbildes aplūkotas divās respondentu kategorijās: BDUZ atbalsta saņēmēji un pārējie, kas atbalstu nesaņem. BDUZ atbalsta saņēmēji bija vairāk gatavi iesaistīties ilggadīgo zālāju aizsardzības pasākumos nekā pārējie respondenti. Abas respondentu grupas visvairāk vēlējās savos zālājos novērtēt ziedaugu daudzveidību.

8.tabula. Respondentu atbildes uz jautājumu *Vai Jums būtu interese pašam iesaistīties šādos ilggadīgo zālāju aizsardzības pasākumos?* un jautājuma *Novērtējiet savas zināšanas par ilggadīgajos zālājos sastopamām sugām* atbilžu variantiem "labas" un "ļoti labas", kas apkopojuma nolūkos dēvētas par "labām zināšanām"

	Vēlme iesaistīties ilggadīgo zālāju aizsardzības atbalsta pasākumos	Saņem BDUZ atbalsta maksājumu (%)	Nesaņem BDUZ atbalsta maksājumu (%)
Respondentu ar labām zināšanām par ziedaugu sugām gatavība novērtēt sava zālāja puķu daudzveidību	Vēlējās	**89,7**	78,0
	Nezināja	3,4	0
	Nevēlējās	6,9	**22,0**
Respondentu ar labām zināšanām par dienas tauriņu sugām gatavība novērtēt sava zālāja tauriņu daudzveidību	Vēlējās	**86,7**	64,7
	Nezināja	6,7	0
	Nevēlējās	6,7	**35,3**
Respondentu ar labām zināšanām par ligzdojošo putnu sugām gatavība uzskaitīt griezes	Vēlējās	**69,8**	58,6
	Nezināja	1,9	17,2
	Nevēlējās	28,3	24,1

Apsaimniekotāji ik gadu ir ar mieru veltīt sava zālāja dabas vērtību novērtēšanai (*skatīt 2.attēlu*) vienu dienu (24%), dažas stundas (19%). 16% aptaujāto ir gatavi veltīt vairāk kā 3 dienas. Daži apsaimniekotāji norāda, ka būtu gatavi veltīt tik daudz laika, cik tas nepieciešams, ja vien tas nebūtu kā obligāts noteikums atbalsta maksājumu saņemšanai.

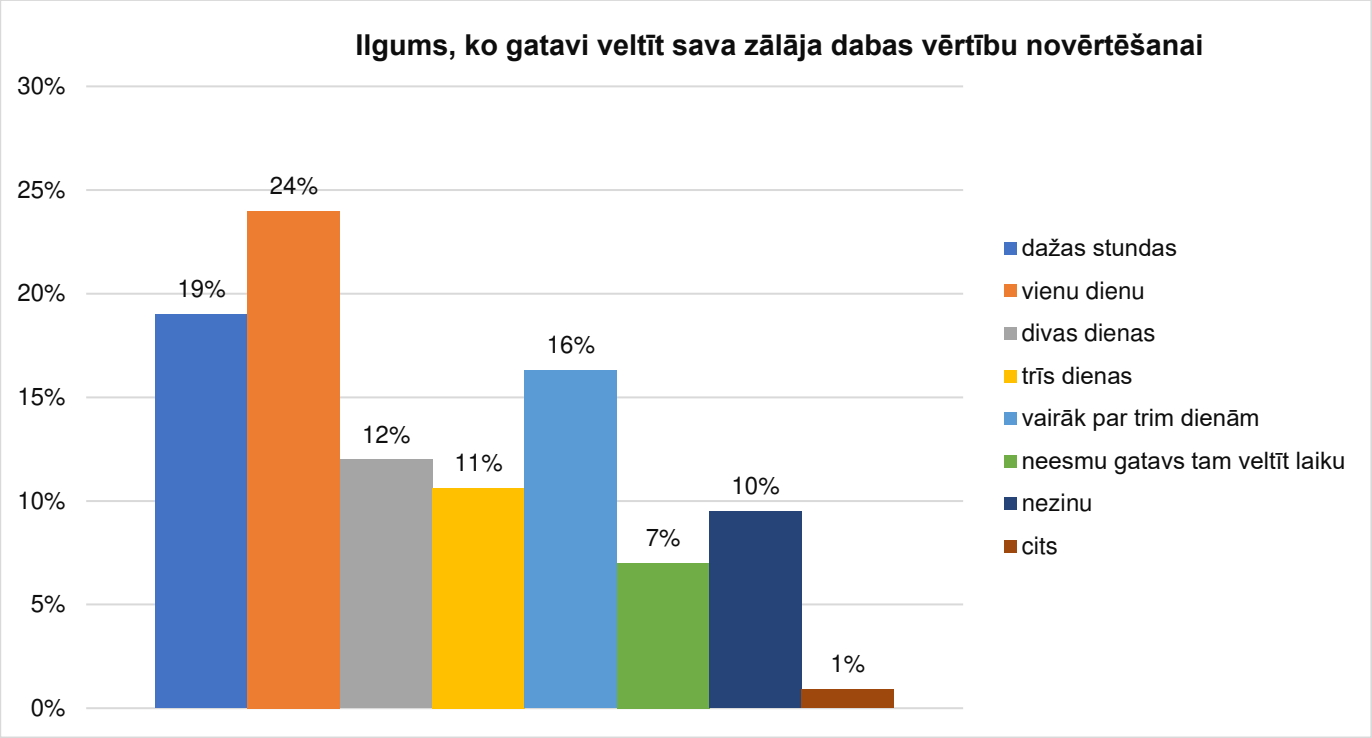

2.attēls. Ilgums, ko apsaimniekotāji gatavi veltīt dabas vērtību noteikšanai.

Vērtējot savas zināšanas par ilggadīgajos zālājos sastopamajām sugām (*skatīt 9.tabulu*), lielākajai daļai apsaimniekotāju, viņuprāt, tās ir **apmierinošas vai vājas**. Par ziedaugu sugām savas zināšanas kā apmierinošas vērtējuši 47 % aptaujāto, par ligzdojošo putnu sugām - 38 %. Kā vājas zināšanas pašvērtējumā ir par dienas tauriņu sugām (47 %) un par citām kukaiņu sugām (43 %).

9.tabula. Zināšanas par ilggadīgajos zālājos sastopamajām sugām, (%)

Zināšanas par ilggadīgajos zālājos sastopamajām sugām					
	Ļoti labas	labas	apmierinošas	vājas	Ļoti vājas
ziedaugu sugas	3	19	47	27	4
ligzdojošo putnu sugas	3	16	37	34	10
dienas tauriņu sugas	1	6	27	47	19
citas kukaiņu sugas	2	8	30	43	18

Apsaimniekotāju vērtējumu par savām zināšanām iespējams aplūkot kontekstā ar viņu viedokli par to, vai, viņuprāt, viņiem zināšanu trūkums ir šķērslis, kas apgrūtina viņu iespējas uzturēt ilggadīgos zālājus (*skatīt 10.tabulu*).

BDUZ atbalsta saņēmēju pašvērtējums bija konsekventāks nekā pārējiem respondentiem, kuri bija pretrunīgāki savās atbildēs. BDUZ atbalsta saņēmēji un pārējie respondenti, kuri atzina zināšanu trūkumu kā šķērsli zālāju uzturēšanā, savas zināšanas par sugām vērtēja kā vājas. Savukārt, abu grupu respondentu, kuri neatzina zināšanu trūkumu kā šķērsli zālāju uzturēšanā, zināšanu pašvērtējums

atšķīrās – BDUZ atbalsta saņēmēji tās vērtēja lielākoties kā apmierinošas, bet pārējie respondenti kā vājas.

10.tabula. Respondentu atbildes uz jautājumu *Novērtējiet savas zināšanas par ilggadīgajos zālājos sastopamām sugām* kontekstā ar viņu atbildēm uz jautājuma *Kādi šķēršļi apgrūtina Jūsu iespējas uzturēt ilggadīgos zālājus?* apakšjautājumu: trūkst zināšanu par zālāju apsaimniekošanu. Apkopojuma nolūkos atbilžu varianti apkopoti šādi: labas zināšanas (atb. varianti "labas" un "ļoti labas"); apmierinošas zināšanas (atb. variants "apmierinošas"); vājas zināšanas (atb. Varianti "vājas" un "ļoti vājas")

Ilggadīgo zālāju sugu grupas	*Zināšanu trūkums ir šķērslis / Zināšanu novērtējums*	*Saņem BDUZ atbalsta maksājumu (%)*			*Nesaņem BDUZ atbalsta maksājumu (%)*		
		*Piekrīt, ir šķērslis (**a**)*	*Nezina*	*Nepiekrīt (**b**)*	*Piekrīt, ir šķērslis (**c**)*	*Nezina*	*Nepiekrīt (**d**)*
Ziedaugi	Labas	26,0	7,1	24,4	16,1	13,3	33,3
	Apmierinošas	34,0	60,7	**52,3**	38,7	46,7	**37,0**
	Vājas	**40,0**	32,1	23,3	**45,2**	40,0	29,6
Ligzdojošie putni	Labas	12,3	25,0	21,6	16,1	6,7	36,6
	Apmierinošas	35,4	28,6	**42,0**	27,4	56,7	25,7
	Vājas	**52,3**	46,4	36,4	**56,5**	36,7	**37,6**
Dienas tauriņi	Labas	4,6	7,1	5,7	11,3	3,3	11,1
	Apmierinošas	30,8	25,0	30,1	12,9	40,0	24,7
	Vājas	**64,6**	67,9	**64,2**	**75,8**	56,7	**64,2**
Citi kukaiņi	Labas	9,2	7,1	8,5	8,1	3,3	17,3
	Apmierinošas	30,8	25,0	33,5	22,6	40,0	22,2
	Vājas	**60,0**	67,9	**58,0**	**69,4**	56,7	**60,5**

Lai turpinātu uzturēt ilggadīgos zālājus visnepieciešamākie atbalsta veidi, pēc apsaimniekotāju viedokļiem, būtu sekojošās jomās: finansiālais atbalsts (80 %), konsultatīvs atbalsts (57 %) un tehnisks atbalsts atbilstošai zālāju apsaimniekošanas nodrošināšanai (41 %) (*skatīt 3.attēlu*). (33,5 %) no zālāju īpašniekiem nepieciešams izglītojošs atbalsts un tieši šāds atbalsta veids visvairāk ir norādīts respondentiem, kuri savas zināšanas par ilggadīgo zālāju sugām vērtēja kā vājas un ir BDUZ atbalsta saņēmēji (*skatīt 11.tabulu*).

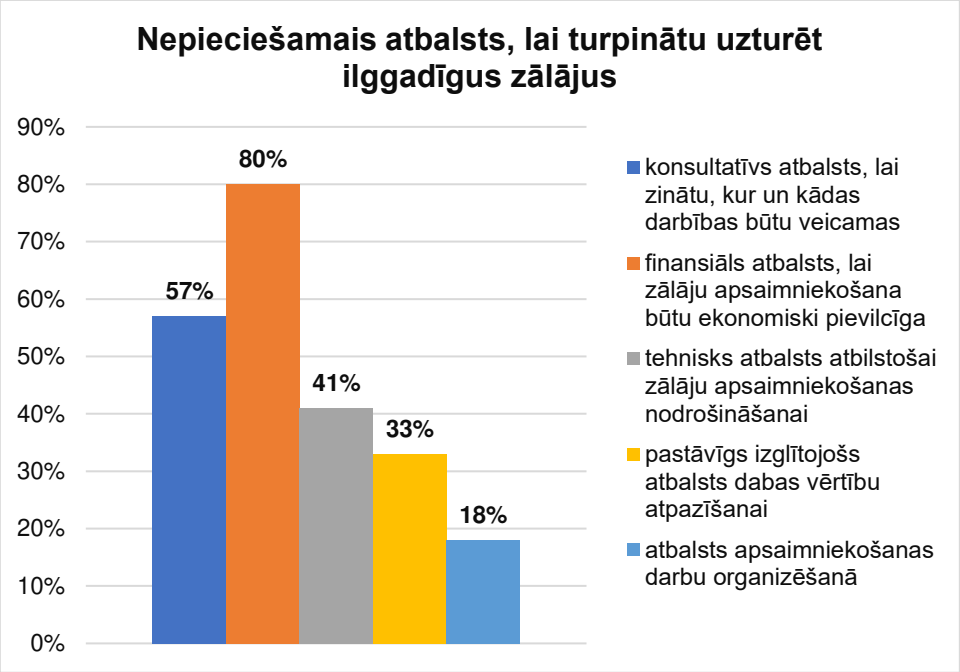

3.attēls. Respondentu norādītie nepieciešamie atbalsta veidi ilggadīgo zālāju uzturēšanai

11.tabula. Nepieciešamais atbalsta veids un zināšanu pašvērtējums dalījumā pēc BDUZ maksājuma, (%). Atbilžu varianti apkopoti šādi: labas zināšanas (atb. varianti "labas" un "ļoti labas"); apmierinošas zināšanas (atb. variants "apmierinošas"); vājas zināšanas (atb. Varianti "vājas" un "ļoti vājas")

Atbalsta veids, kāds respondentam būtu nepieciešams	*Zināšanas par ilggadīgo zālāju sugām*	*Saņem BDUZ atbalsta maksājumus (%)*	*Nesaņem BDUZ atbalsta maksājumus (%)*
Konsultatīvs atbalsts	Labas	13,2	16,8
	Apmierinošas	37,0	35,1
	Vājas	**49,8**	**48,1**
Izglītojošs atbalsts	Labas	12,7	19,6
	Apmierinošas	33,1	37,0
	Vājas	**54,2**	**43,5**

Konkrētāk, finansiālais atbalsts būtu nepieciešams speciālās pļaušanas tehnikas iegādei (60 %), piebraukšanas infrastruktūras sakārtošanai (33 %), speciālās tehnikas nomai (29 %), ganību labiekārtošanai (29 %) (*skatīt 4.attēlu*).

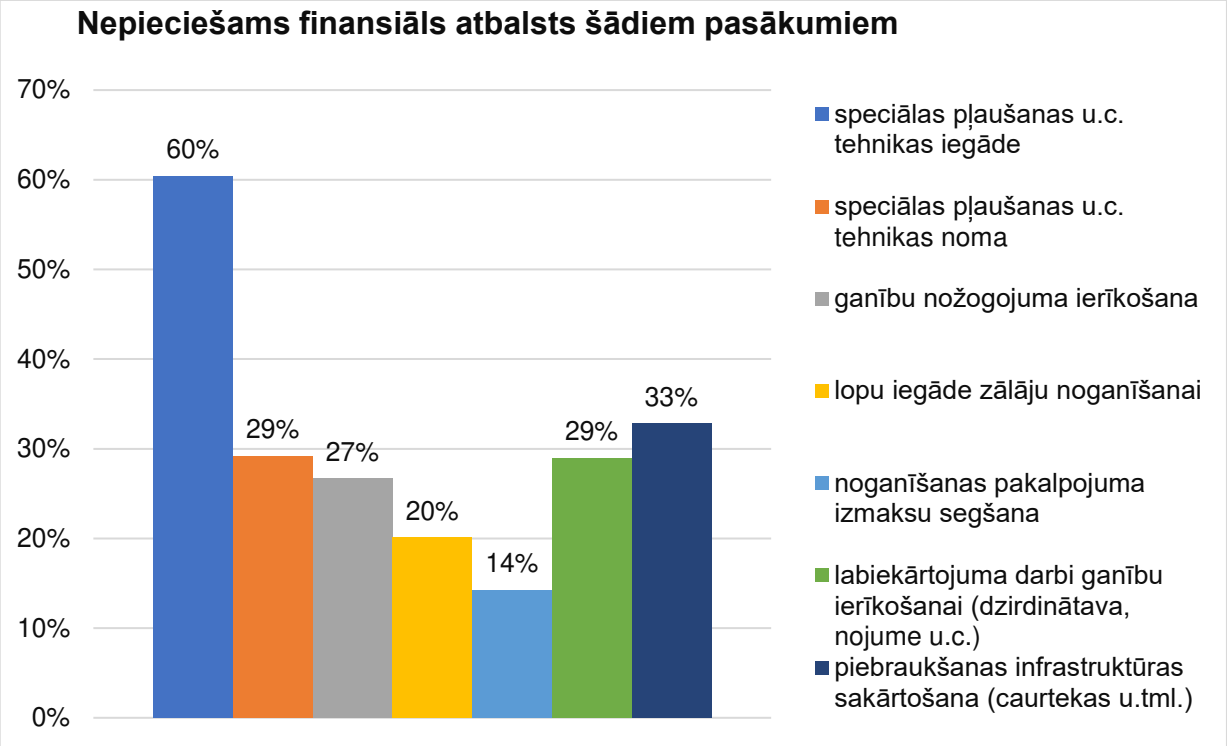

4.attēls. Respondentu norādītie pasākumu veidi, kuriem vēlētos saņemt finansiālu atbalstu.

Savukārt, jautājot konkrētāk par konsultatīvo atbalstu (*skatīt 5.attēlu*), 58 % respondentu ir svarīgi, lai konsultācijas būtu bezmaksas, 54 % vēlas individuālas konsultācijas zālāju lauka apsekošanā, 31 % pieļauj, ka konsultācijas varētu būt vairākiem zālāju apsaimniekotājiem vienlaikus uz lauka. 31 % aptaujāto norādījuši, ka svarīgi ir, lai konsultants būtu arī eksperts dabas aizsardzības jautājumos. Trešdaļai (29 %) apsaimniekotāju svarīgi, lai konsultants būtu no konkrētā reģiona. Novērota arī sakarība starp respondentu zināšanu pašvērtējumu un konsultatīvā atbalsta veidiem (*skatīt 5.attēlu*). Respondenti ar labām zināšanām par ilggadīgo zālāju sugām visvairāk vēlētos, lai konsultants ir ar agronoma izglītību, kā arī lai konsultants ir eksperts dabas aizsardzības jautājumos. Vēlme konsultēties ar zinošiem jomas pārstāvjiem varētu netieši norādīt uz to, ka respondentiem ar labām zināšanām tomēr trūkst zināšanu par vides jautājumiem un apsaimniekošanu. Vēlamākā konsultāciju forma respondentiem ar apmierinošām zināšanām ir attālinātās konsultācijas un ir svarīgs nosacījums, ka tās tiek rīkotas bez maksas. Vēlamākā konsultāciju forma respondentiem ar vājām zināšanām ir individuālās konsultācijas, gan arī konsultācijas uz lauka vienlaikus vairākiem zālāju apsaimniekotājiem. Respondentiem ar vājām zināšanām vissvarīgākais nosacījums ir – lai konsultants atrodas tajā pašā reģionā, kurā atrodas pats respondents.

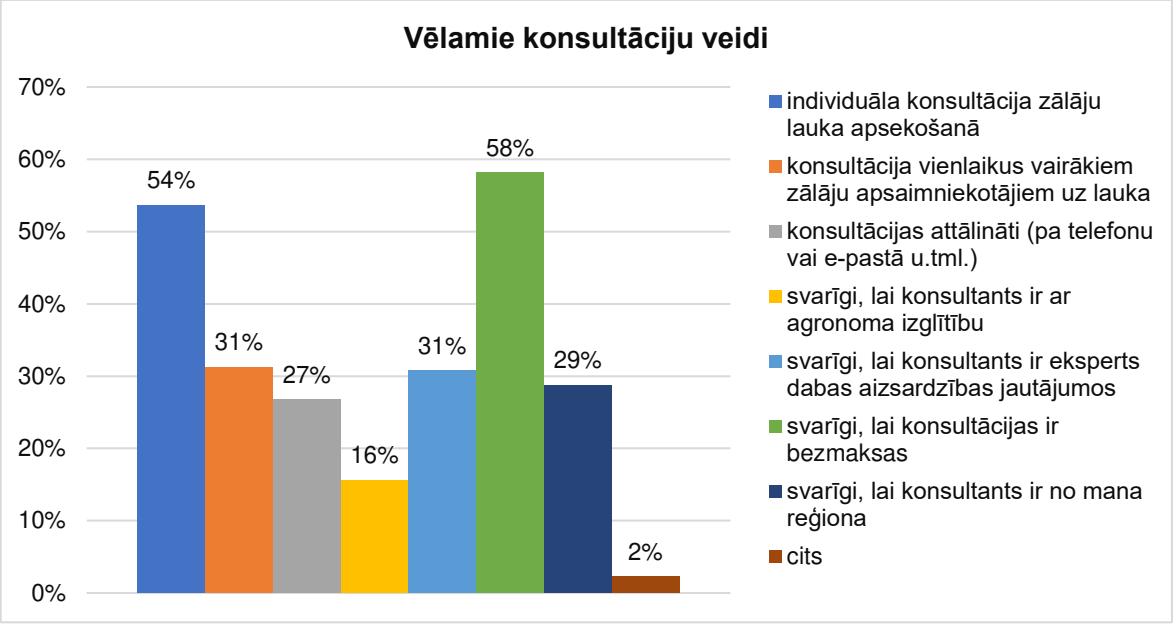

5.attēls. Respondentu norādītie vēlamie konsultāciju veidi.

Statistiski būtiska atšķirība starp BDUZ dalībnieku un pārējo respondentu atbildēm šajā jautājumā par konsultāciju veidiem nepastāv. Tomēr parādījās tendence, ka atbilžu variantu "nezinu" izvēlējās lielāks to respondentu skaits, kuri saņem BDUZ atbalsta maksājumu *(skatīt 12..tabulu).*

Tabula 12. Pārskats par mācību formām un BDUZ atbalsta. Atbilžu varianti apkopoti šādi: vēlējās iesaistīties (atb. varianti "noteikti jā" un "drīzāk jā"); nezināja (atb. variants "nezinu"); nevēlējās iesaistīties (atb. varianti "noteikti nē" un "drīzāk nē")

Mācību forma	*Vēlme iesaistīties*	*Saņem BDUZ atbalsta maksājumu (%)*	*Nesaņem BDUZ atbalsta maksājumu (%)*
Kopīgas klātienes apmācības	Vēlējās	76	75,3
	Nezināja	**5,8**	5,6
	Nevēlējās	18,3	19
Tiešsaistes lekcijas	Vēlējās	62,7	59,2
	Nezināja	**9,1**	6,9
	Nevēlējās	28,2	33,9
Apmācību uzdevumi tiešsaistē	Vēlējās	31,6	33,9
	Nezināja	**17,2**	12
	Nevēlējās	51,2	54,1
Pārbaudījumi (testi) tiešsaistē	Vēlējās	27,3	30
	Nezināja	**16,7**	12,4
	Nevēlējās	56	57,5
Individuālas apmācības	Vēlējās	27,3	30
	Nezināja	**16,7**	12,4
	Nevēlējās	56	57,5

Zālāju apsaimniekotāju viedoklis tiek apstiprināts arī nākamajā jautājumā, kur 58 % norāda, ka nebūtu gatavi līdzfinansēt zālāju konsultanta pakalpojuma izmaksas, ja nepietiktu ar bezmaksas konsultāciju, bet 29 % būtu gatavi finansēt (*skatīt 13.tabulu*). Apsaimniekotāji, kuri būtu gatavi veikt līdzmaksājumu, apsaimnieko lielas platības ar zālājiem.

13.tabula. Respondentu gatavība līdzfinansēt zālāju konsultanta pakalpojuma izmaksas, (%).

Vai Jūs būtu gatavs līdzfinansēt zālāju konsultanta pakalpojuma izmaksas, ja ar bezmaksas konsultācijām nepietiktu?				
noteikti jā	drīzāk jā	**drīzāk nē**	noteikti nē	nezinu
3	26	**37**	21	13

Ilggadīgo zālāju apsaimniekotājiem būtu interese par tādiem ilggadīgo zālāju atjaunošanas pasākumiem, ja tiktu kompensētas ar to saistītās izmaksas: krūmu novākšana (54 %) un zāles nopļaušana un zāles savākšana (50 %). Šada interese būtu, ja darbus organizētu paši, nevis kāds cits (*skatīt 14.tabulu*).

14.tabula. Respondentu interese par ilggadīgo zālāju apsaimniekošanas pasākumiem, (%).

Apsaimniekošanas pasākumi	**ja Jūs pats organizētu**		**ja Jūs atļautu, lai cits organizē**	
	noteikti jā	drīzāk jā	noteikti jā	drīzāk jā
krūmu novākšana	54	24	21	15
zālāja noganīšana	31	30	22	17
zālāja nopļaušana un zāles novākšana	50	24	21	16
dabiskiem zālājiem raksturīgu sēklu maisījumu piesēšana	36	32	22	20

Vispieņemamākā apmācību forma būtu kopīgas klātienes apmācības (76 %), tiešsaistes lekcijas (61 %) un individuālas apmācības (60 %). Vismazāk tiktu pildīti apmācību uzdevumi tiešsaistē (53 %) un kārtoti pārbaudījumu testi tiešsaistē (57 %) (*skatīt 15.tabulu*).

15.tabula. Respondentu izvēlētās mācību formas, (%).

Kādu mācību formu Jūs labprātāk izvēlētos, lai iegūtu zināšanas par zālāja dabas vērtībām, to apsaimniekošanu?					
	noteikti jā	drīzāk jā	drīzāk nē	noteikti nē	nezinu
piedalītos kopīgās klātienes apmācībās	35	**41**	13	5	6
noklausītos tiešsaistes lekcijas	25	**36**	23	8	8
pildītu apmācību uzdevumus tiešsaistē	9	24	**38**	15	14
kārtotu pārbaudījumu (testu) tiešsaistē	8	21	**39**	18	14
piedalītos individuālās apmācībās	24	**36**	20	9	12

IV Sadarbība ar citiem zemes īpašniekiem

Pēdējo trīs gadu laikā 48 % no respondentiem ir saņēmuši citu personu palīdzību/tehniku/pakalpojumus, 43 % - nav, 14 % - ir snieguši pakalpojumus citiem, bet 5 % mēģinājums sadarboties nav izdevies vai tā bijusi neveiksmīga (*skatīt 6.attēlu*).

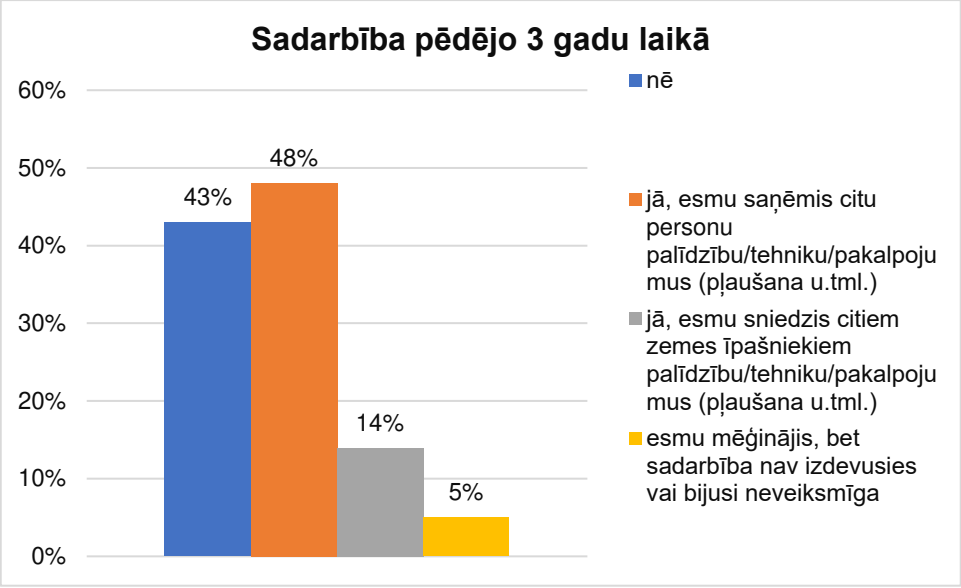

6.attēls. Respondentu sadarbība ar citiem pēdējo trīs gadu laikā.

Atbildot par to, kādi iemesli liedz vai traucē aktīvāk sadarboties ar kaimiņiem, citu zemju īpašniekiem vai organizācijām ilggadīgo zālāju apsaimniekošanā, 32 % norāda, ka sadarbība nav nepieciešama, 29 % jau sadarbojas un nekādu problēmu nav. 21 % aptaujāto vēlētos sadarboties, bet nevar atrast sadarbības partneri, 16 % - ir grūti paļauties uz citiem, ka darbs tiks izdarīts laikus un kvalitatīvi, bet 15 % uzskata, ka tas nav finansiāli izdevīgi (*skatīt 7.attēlu*).

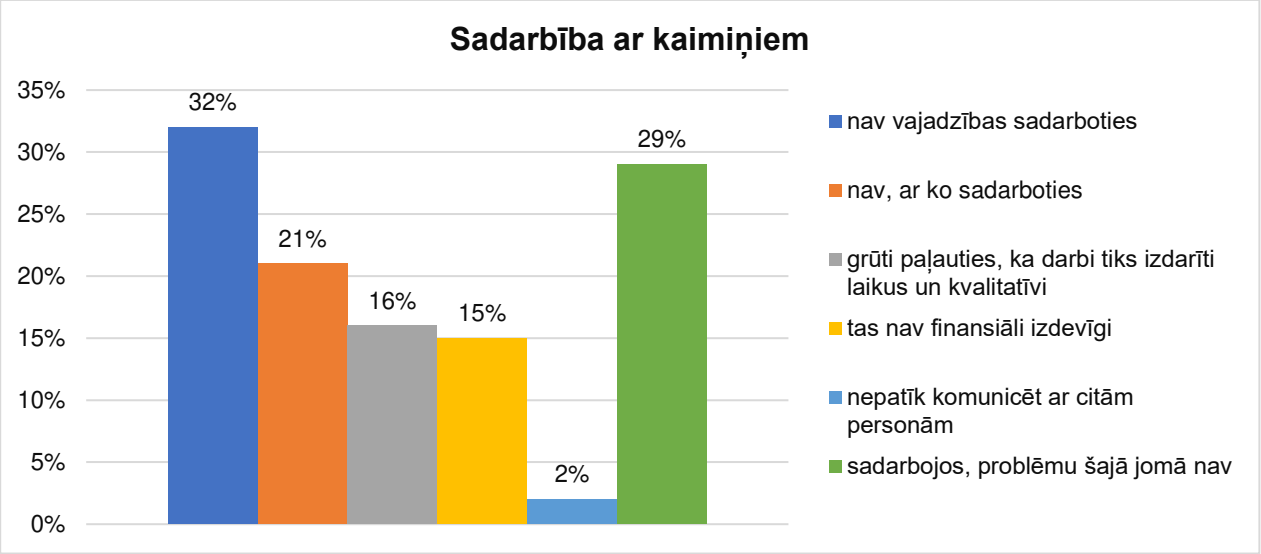

7.attēls. Respondentu sadarbība ar kaimiņiem.

Tie apsaimniekotāji, kuriem pieder lopi, būtu gatavi piedāvāt kaimiņiem/citiem zemes īpašniekiem noganīšanas pakalpojumus ar tādiem nosacījumiem, kā bezmaksas ganīšana, abām pusēm vienojoties par finansiālo izdevīgumu, ar gataviem aplokiem.

V Uzņēmējdarbības iniciatīvas

Visvairāk no ilggadīgo zālāju uzturēšanas tiek iegūti tādi produkti kā lopbarība (74 %), ārstniecības augi un zāļu tējas (50 %), gaļas produkti (24 %), piens un piena produkti (21 %) un medus (20%). Lielākoties šie produkti tiek iegūti pašpatēriņam vai pārdoti/iemainīti kaimiņiem (*skatīt 16.tabulu*). 2 % aptaujāto savu produkciju - gaļu un gaļas produktus - eksportē.

16.tabula. Respondentu uzņēmējdarbības iniciatīvas – ilggadīgo zālāju produkcija, (%)**.**

	Kā izmantojat Jūsu ilggadīgajos zālājos iegūtos produktus un vai Jūs vēlētos tos izmantot nākotnē?						
	Šobrīd						Vēlētos nākotnē (atzīmēt, ja apsverat)
	neiegūstu	**pašpatēriņam**	**Pārdod /iemaina kaimiņiem**	**pārdod uzpircējiem**	**pārdod klientiem**	**eksportē**	
ārstniecības augi un zāļu tējas	**50**	47	0,9	0,5	1	0	0,5
biomasa enerģijas ražošanai	**94**	2	2	0	0,5	0	1
dabisko zālāju augu sēklas	**89**	9	0,5	0,5	0	0	0
gaļa un gaļas produkti	**76**	11	2	9	0,5	2	0
kosmētikas produkti	**93**	5	0,5	0	0	0	1
lopbarība (siens, zāles granulas)	26	**43**	28	2	0,5	0	1
medus (t. sk. ziedputekšņi, propoliss, vasks)	**80**	16	2	1	1	0	1
piens un piena produkti	**79**	16	2	3	0	0	0
tekstilizstrādājumi (piemēram, no aitu vilnas)	**96**	2	0	0,5	0	0	0
zālāji kā tūrisma pakalpojumu sastāvdaļa	**94**	3	0	0	0	0	**2**

Kā iemesli, kas traucē uzsākt produktu ieguvi un ražošanu no apsaimniekotajiem ilggadīgajiem zālājiem tiek minēti vecums, pārāk mazs īpašums, nesen iegādāts īpašums, finansējuma trūkums, citas prioritātes, faktiskās dzīvesvietas attālums, nav vēlmes vai motivācijas, zināšanu trūkums, laika trūkums un veselības problēmas.

VI Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas un dabas aizsardzības plāni

Tikai 16 % (71 apsaimniekotājs) no apsaimniekotajiem ilggadīgajiem zālājiem ietilpst īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, 14 % respondenti norādījuši, ka nezina, bet 70 % neietilpst nevienā īpaši aizsargājamā teritorijā.

No tiem apsaimniekotājiem, kuru īpašums ietilpst īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, 39% norādīja, ka teritorijai ir izstrādāts dabas aizsardzības plāns, 34 % - nezina, bet 27 % norādīja, ka plāns nav izstrādāts. Savukārt no tiem apsaimniekotājiem, kuru teritorijām ir izstrādāts dabas aizsardzības plāns, 29 % izmanto plānā ietverto informāciju, 25 % veic plānā paredzētos apsaimniekošanas pasākumus, 18 % neizmanto plānā ietvertās rekomendācijas, 21 % atbildēja, ka dabas aizsardzības plānā nav ietvertas rekomendācijas ilggadīgo zālāju apsaimniekošanai, bet 7 % nav pārliecināti par to vai izmanto vai neizmanto plānā ietvertās rekomendācijas.

34 % no apsaimniekotājiem, kuru teritorija ietilpst īpaši aizsargājamā dabas teritorijā labprāt piedalītos darba grupās un semināros, plānojot aizsargājamās teritorijas attīstību, 23 % labprāt piedalītos dabas plāna sabiedriskajā apspriešanā, 20 % nepiedalītos dabas plāna izstrādē, bet 24 % atbildējuši, ka nezina.

Tie apsaimniekotāji, kuru ilggadīgie zālāji atrodas aizsargājamā dabas teritorijā, 65 % izmantotu informāciju par dabas vērtībām un dabas aizsardzības plānā iekļautajiem apsaimniekošanas pasākumiem interaktīvas kartes veidā (piemēram, dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols"), 19 % - drīzāk to neizmantotu, bet 15 % nezina.

SECINĀJUMI

1. ILGGADĪGIE ZĀLĀJI ĪPAŠUMĀ UN MOTIVĀCIJA TOS UZTURĒT

1.1. Apsaimniekotāji atzīmēja, ka visvairāk viņu īpašumos ir bioloģiski vērtīgi zālāji. Salīdzinot ar statistikas datiem, tika konstatēts, ka zemes apsaimniekotāji neizprot atšķirību starp dažādu zālāju veidiem.

1.2. 12 % dalījās viedoklī, kāpēc kāda pļava viņiem ir īpaša – visbiežāk saistās ar dzimtas vēsturi, tradīcijām, simboliskām vērtībām u.tml.

1.3. Vērtējot dabas vērtības un labumus, ko nodrošina ilggadīgie zālāji, apsaimniekotāji visvairāk atzīmēja tādus faktorus kā ainavas kvalitātes uzlabošana, saglabājot tradicionālo lauku ainavu 61 %, savvaļas sugu daudzveidību 52 %, barību apputeksnētājiem kukaiņiem 61 % un kukaiņu daudzveidību 54 %.

1.4. Motivācija saglabāt ilggadīgos zālājus ir ainava un dabiskums, kā arī bioloģiskā daudzveidība, aizsargājamie augi, dabiskā lauksaimniecība, ganības dzīvniekiem, tai skaitā, bišu ganībām, nav piemērota intensīvajai lauksaimniecībai vai cita veida apstrādei, iespēja saņemt Eiropas Savienības maksājumus, atbildības sajūta par bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu un īpašuma sakopšanu dabai draudzīgā veidā, kā arī vēlme saglabāt neskartu dabu nākamajām paaudzēm.

1.5. 93 % plāno turpināt apsaimniekot īpašumā esošos zālājus.

1.6. 17 % pēdējo piecu gadu laikā ir pārstājuši uzturēt kādu ilggadīgo zālāju. Tam par iemeslu tiek minēti tādi fakti kā augļu dārza paplašināšana, pāriešana uz citu saimniecības veidu (graudaugu audzēšana, lopkopības palielināšana/samazināšana), invazīvās sugas, finansiālais neizdevīgums, tehnikas un darbinieku trūkums, meža stādīšana.

1.7. 37 % pēdējo piecu gadu laikā ir atjaunojuši kādu ilggadīgo zālāju. Motivācija ir bijusi ainavu sakopšana izcērtot krūmus (teritorijas sakopšana), dalība *GrassLife* projektā, pārliecības iegūšana par šādu darbu nozīmi, Lauku atbalsta dienesta maksājumi, ganību paplašināšana, sugu dzīvotņu palielināšana.

1.8. Kā lielākie apgrūtinājumi uzturēt ilggadīgos zālājus tiek minēti tādi faktori kā atbilstošas tehnikas trūkums, nav kur likt nopļauto zāli, zālāju apsaimniekošana prasa pārāk lielus līdzekļus, kā arī tas, ka citu zemes izmantošanas veidu izdevīgums.

2. ZĀLĀJU APSAIMNIEKOŠANAS IZMAKSAS UN ESOŠĀS ATBALSTA SISTĒMAS VĒRTĒJUMS

2.1. Laika posmā no 2018.gada līdz 2020.gadam, visvairāk no atbalsta maksājumiem apsaimniekotāji ir pieteikušies un saņēmuši vienoto platību maksājumu 72 %.

2.2. Līdzšinējā finansiālā atbalsta apmērs motivē 31 %, nemotivē 31 %, bet 38 % apsaimniekotāju nav viedokļa.

2.3. Kā apgrūtinošie un ilggadīgo zālāju apsaimniekošanas sadārdzinājuma apstākļi tika minēti: finansiālie izdevumi (degviela, rezerves daļas, u.c.), ceļu infrastruktūras stāvoklis, zemā iegūtā raža, nav iespējas realizēt iegūto sienu, invazīvās augu sugas, pļaušanas izmaksas, tehnikas trūkums, lauka reljefa īpatnības, Lauku atbalsta dienesta noteikumi (pļaušanas biežums, laika periodi, u.c.), tehnikas trūkums.

2.4. Normatīvo aktu prasības, kas traucē apsaimniekot bioloģiski vērtīgos zālājus ir pļaušanas termiņš un biežums, aizliegums smalcināt uz lauka, siena obligātā savākšana / novākšana, aizliegums līdzināt lauku, atļautais dzīvnieku skaits uz 1 ha.

2.5. Atbalsta saņēmēji no agrovides pasākuma "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos" ar labām zināšanām izrāda augstāku interesi piedalīties ilggadīgo zālāju aizsardzības atbalsta pasākumos.

3. VAJADZĪGAIS PAPILDU ATBALSTS ZĀLĀJU UZTURĒŠANAI

3.1. Nepieciešamais finansiālais atbalsts no valsts, lai saglabātu vai veicinātu tās vērtības, ko sniedz ilggadīgie zālāji, būtu palielināt esošos atbalstus par 200-300 EUR/ha.

3.2. Atbalsta risinājumi, kam dotu priekšroku, lai veicinātu dabas daudzveidību un citas vērtības ilggadīgajos zālājos, apsaimniekotāji priekšroku dotu atbalstam par darbību 66 % vai atbalstam par rezultātu 63 % (Lauku atbalsta dienesta kategorijas).

3.3. Ilggadīgo zālāju apsaimniekotājiem būtu interese iesaistīties tādos zālāju aizsardzības pasākumos kā sava zālāja puķu daudzveidības novērtēšana 70 %, savu zālāju apsaimniekošanas plāna izstrāde un tā pildīšana uzņemto saistību ietvaros 60 %, sava zālāja taureņu daudzveidības novērtēšana 58 % un novērtēt ganīšanas/pļaušanas ietekmi uz zālāja dabas vērtībām 57 %.

3.4. Lai iesaistītos dabas vērtību aizsardzības pasākumos, ir svarīgi tādi priekšnosacījumi kā pārliecība par savām zināšanām 83 %, organizētas iespējas uzlabot savas zināšanas 81 % un brīvi pieejamas konsultācijas visā atbalsta pasākuma laikā 81 %.

3.5. Apsaimniekotāji ir ar mieru veltīt sava zālāja dabas vērtību novērtēšanai vienu dienu 24 % vai dažas stundas 19 % ik gadu.

3.6. Vērtējot savas zināšanas par ilggadīgajos zālājos sastopamajām sugām, lielākajai daļai apsaimniekotāju, viņuprāt, tās ir apmierinošas vai vājas.

3.7. Lai turpinātu uzturēt ilggadīgos zālājus, visvairāk nepieciešams finansiāls atbalsts, lai zālāju apsaimniekošana būtu ekonomiski pievilcīga 80 %, konsultatīvs atbalsts, lai zinātu, kur un kādas darbības būtu veicamas 57 % un tehnisks atbalsts atbilstošai zālāju apsaimniekošanas nodrošināšanai 41 %.

3.8. Konsultatīvo un izglītojošo atbalstu vairāk vēlas saņemt apsaimniekotāji, kuriem ir vājas zināšanas par ilggadīgo zālāju sugām un, kuri saņem BDUZ atbalstu, nekā apsaimniekotāji ar vājām zināšanām, kuri nesaņem BDUZ atbalstu. Tas liecina, ka BDUZ dalībnieki, kuri savas zināšanas vērtē kā vājas, ir vairāk ieinteresēti tās uzlabot un mācīties.

3.9. Finansiālais atbalsts būtu nepieciešams speciālās pļaušanas tehnikas iegādei 60 %, piebraukšanas infrastruktūras sakārtošanai 33 % un speciālās tehnikas nomai 29 % un ganību labiekārtošanai 29 %.

3.10. 58 % respondentu ir svarīgi, lai konsultācijas būtu bezmaksas, 54 % vēlas individuālas konsultācijas zālāju lauka apsekošanā, 31 % pieļauj, ka konsultācijas varētu būt vairākiem zālāju apsaimniekotājiem vienlaikus uz lauka.

3.11. 58 % norāda, ka nebūtu gatavi līdzfinansēt zālāju konsultanta pakalpojuma izmaksas, ja nepietiktu ar bezmaksas konsultāciju.

3.12. Ilggadīgo zālāju apsaimniekotājiem būtu interese par tādiem ilggadīgo zālāju atjaunošanas pasākumiem, ja tiktu kompensētas ar to saistītās izmaksās, kā krūmu novākšana 54 % un zāles nopļaušana un zāles savākšana 50 %.

3.13. Vispieņemamākā apmācību forma būtu kopīgas klātienes apmācības 76 %, tiešsaistes lekcijas 61 % un individuālas apmācības 60 %.

4. SADARBĪBA AR CITIEM ZEMES ĪPAŠNIEKIEM

4.1. Pēdējo trīs gadu laikā 48 % no zālāju apsaimniekotājiem ir saņēmuši citu personu palīdzību/tehniku/pakalpojumus, 43 % nav, 14 % ir snieguši pakalpojumus citiem, bet 5 % mēģinājums sadarboties nav izdevies, vai tā bijusi neveiksmīga.

4.2. Iemesli, kas liedz vai traucē aktīvāk sadarboties ar kaimiņiem, citu zemju īpašniekiem vai organizācijām ilggadīgo zālāju apsaimniekošanā, 32 % norāda, ka sadarbība nav nepieciešama, 29 % jau sadarbojas un nekādu problēmu nav. 21 % vēlētos sadarboties, bet nevar atrast sadarbības partneri, 16 % ir grūti paļauties uz citiem, ka darbs tiks izdarīts laikus un kvalitatīvi, bet 15 % uzskata, ka tas nav finansiāli izdevīgi.

4.3. Tie apsaimniekotāji, kuriem pieder lopi, būtu gatavi piedāvāt kaimiņiem/citiem zemes īpašniekiem noganīšanas pakalpojumus ar tādiem nosacījumiem, kā bezmaksas ganīšana, abām pusēm vienojoties par finansiālo izdevīgumu, jābūt jau gataviem aplokiem.

5. UZŅĒMĒJDARBĪBAS INICIATĪVAS

5.1. Visvairāk no ilggadīgo zālāju uzturēšanas tiek iegūti tādi produkti kā lopbarība 74 %, ārstniecības augi un zāļu tējas 50 %, gaļas produkti 24 %, piens un piena produkti 21 % un medus 20 %. Lielākoties šie produkti tiek iegūti pašpatēriņam vai pārdoti/iemainīti kaimiņiem.

5.2. Iemesli, kas traucē uzsākt produktu ieguvi un ražošanu no apsaimniekotajiem ilggadīgajiem zālājiem tiek minēti vecums, pārāk mazs īpašums, nesen iegādāts īpašums, finansējuma trūkums, citas prioritātes, faktiskās dzīvesvietas attālums, nav vēlmes vai motivācijas, zināšanu trūkums, laika trūkums un veselības problēmas.

6. ĪPAŠI AIZSARGĀJAMAS DABAS TERITORIJAS UN DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNI

6.1. 16 % no apsaimniekotajiem ilggadīgajiem zālājiem ietilpst īpaši aizsargājamā teritorijā.

6.2. No tiem apsaimniekotājiem, kuru īpašums ietilpst īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, 39 % norādīja, ka teritorijai ir izstrādāts dabas aizsardzības plāns, 34 % nezina, bet 27 % norādīja, ka plāns nav izstrādāts.

6.3. No tiem apsaimniekotājiem, kuru teritorijām ir izstrādāts dabas aizsardzības plāns, 29 % izmanto plānā ietverto informāciju, 25 % veic plānā paredzētos apsaimniekošanas pasākumus, 18 % neizmanto plānā ietvertās rekomendācijas, 21 % atbildēja, ka dabas aizsardzības plānā nav ietvertas rekomendācijas ilggadīgo zālāju apsaimniekošanai, bet 7% nav pārliecināti par to vai izmanto vai neizmanto plānā ietvertās rekomendācijas.

6.4. 34 % no apsaimniekotājiem, kuru teritorija ietilpst īpaši aizsargājamā dabas teritorijā labprāt piedalītos darba grupās un semināros, plānojot aizsargājamās teritorijas attīstību, 23 % labprāt piedalītos dabas plāna sabiedriskajā apspriešanā, 20 % nepiedalītos dabas plāna izstrādē.

6.5. Tie apsaimniekotāji, kuru ilggadīgie zālāji atrodas aizsargājamā teritorijā, 65 % izmantotu informāciju par dabas vērtībām un dabas aizsardzības plānā iekļautajiem apsaimniekošanas pasākumiem tajā interaktīvas kartes veidā (piemēram, dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols").

PIELIKUMS NR.1. APTAUJAS ANKETA

Aptauja zālāju īpašniekiem

Aptaujas mērķis

Šīs aptaujas mērķis ir noskaidrot zālāju īpašnieku viedokli par ilggadīgo zālāju apsaimniekošanu, kā arī nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem bioloģiski vērtīgu zālāju saglabāšanai Latvijā.

Anketā lietoto terminu skaidrojums:

- **Ilggadīgie zālāji** – šīs anketas kontekstā saukti visi zālāji, kas ir bioloģiski vērtīgi zālāji, Eiropas Savienības nozīmes zālāju biotopi, kā arī citi ilggadīgie zālāji (piemēram, 710 kods Lauku atbalsta dienesta sistēmā).
- **Bioloģiski vērtīgi zālāji** – Eiropas Savienības nozīmes zālāju biotopi, kā arī ilggadīgi zālāji, kas pirms 2013. gada ir atzīti par bioloģiski vērtīgiem zālājiem.

Aptaujas periods: 2021.gada jūlijs - decembris.

Aptauja ir anonīma, pētījumā iegūtie dati tiks izmantoti tikai apkopotā veidā un šī pētījuma mērķim. Tiek ievērota privātuma politika attiecībā uz iesaistīto personas datu aizsardzību (piemēram, par īpašumu un tā atrašanās vietu), pamatojoties uz 2016. gada 27. aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 2016/679.

Anketas pilnvērtīga aizpilde aizņems **~25 min**. Ļoti novērtējam Jūsu ieguldījumu, tas ļaus padziļināti varētu izprast aktuālo situāciju un izstrādāt piemērotākus risinājumus.

Ja anketu izsniedza LLKC konsultants, tad ievadiet LLKC kodu šeit: _____.

I Ilggadīgie zālāji īpašumā un motivācija tos uzturēt

1.1. Vai Jūsu īpašumā ir kāds no zemāk norādītajiem zālājiem? *(lūdzu, atzīmējiet ar x)*

	jā	nē	nezinu
Ilggadīgie zālāji:			
• bioloģiski vērtīgs zālājs			
• ES zālāju biotops			
• citi ilggadīgi zālāji			
Aramzemē sēti zālāji			

1.2. Ja Jums ir kāda īpaša pļava, kura saistās ar dzimtas vēsturi, tradīcijām, simboliskām vērtībām – īsi raksturojiet to _____*(ja nav, tad atstājiet tukšu)*

1.3. Ar x atzīmējiet dabas vērtības un labumus, ko Jūsu ilggadīgie zālāji **nodrošina:**

	noteikti jā	drīzāk jā	drīzāk nē	noteikti nē	nezinu
savvaļas augu daudzveidību (naktsvijoles, dzegužpirkstītes, u.c.)					
daudz ārstniecības augu					
pļavu un ganību putnu ligzdvietas (griezes, mērkaziņas u.c.)					
kukaiņu daudzveidību (dienas tauriņi, naktstauriņi u.c.)					
barību apputeksnētājiem kukaiņiem (bitēm, kamenēm u.c.)					
veselīgu, daudzveidīgu lopbarību (pļavas aptieka ganāmpulkam)					
kvalitatīvu lopbarību (siens/zāle)					
tīru ūdeni					
augsnes auglību					
uzkrāj oglekli klimata pārmaiņu mazināšanai					
mazina plūdu risku					
uzlabo ainavas kvalitāti, saglabājot tradicionālo lauku ainavu					
sniedz vietu kultūras tradīciju turpinājumam, gadskārtu rituāliem					
pasargā no invazīvajām sugām					
iespējas uzņēmējdarbībai					
cits _____					

1.4. Kādēļ Jūs līdz šim esat saglabājis ilggadīgos (tajā skaitā bioloģiski vērtīgos) zālājus? _____

_____

_____

_____

_____

1.5. Vai turpināsiet apsaimniekot Jūsu īpašumā esošos ilggadīgos zālājus?

□ jā
□ nē
□ nezinu

Komentārs par apsvērumiem:

_____

1.6. Vai pēdējo piecu gadu laikā esat pārstājis uzturēt kādu ilggadīgo zālāju (aparis, pārstājis pļaut/ganīt, apstādījis ar kokiem)?

□ jā
□ nē
□ nezinu

Komentārs par iemesliem:

_____

1.7. Vai pēdējo piecu gadu laikā esat atjaunojis kādu ilggadīgo zālāju (atsācis apsaimniekot iepriekš pamestu zālāju – novācis krūmus u.tml.)?

□ jā
□ nē
□ nezinu

Komentārs par motivāciju:

_____

1.8. Kādi šķēršļi apgrūtina Jūsu iespējas uzturēt ilggadīgos zālājus? *(lūdzu, atzīmējiet ar x)*

	pilnībā piekrītu	drīzāk piekrītu	drīzāk nepiekrītu	pilnībā nepiekrītu	nezinu
nav kur likt nopļauto zāli					
trūkst atbilstošas tehnikas zālāju apsaimniekošanai					
zālāju ir tehniski grūti apsaimniekot					
citi zemes izmantošanas veidi ir izdevīgāki					
zālāju apsaimniekošana prasa pārāk lielus resursus					
zālāju platība ir maza, lai būtu ekonomiski izdevīgi apsaimniekot					
grūti izpildīt Lauku atbalsta dienesta atbalsta maksājumu saņemšanas prasības					
dzīvoju pārāk tālu no apsaimniekojamā īpašuma					
trūkst zināšanu par zālāju apsaimniekošanu					
cits _____					

II Zālāju apsaimniekošanas izmaksas un esošās atbalsta sistēmas vērtējums

2.1. Atzīmējiet, kurus no pieejamiem atbalsta maksājumiem pēdējo trīs gadu laikā esat saņēmis par ilggadīgo zālāju uzturēšanu? *(lūdzu, atzīmējiet ar x)*

	IR saņemts laika posmā 2018.-2020.g.	NAV saņemts laika posmā 2018.-2020.g.
par bioloģiski vērtīgu zālāju (55 €)		
par 1. klases ražības zālāju vai putnu dzīvotni (83 €)		
par 2. klases ražības zālāju (155 €)		
par 3. klases ražības zālāju (206 €)		
par 4. klases ražības zālāju (330 €)		
bioloģiskā lauksaimniecība – ilggadīgie zālāji (97 €)		
mazo lauksaimnieku atbalsta shēma (500 €)		
vienotais platību maksājums		

zaļināšanas maksājums		
brīvprātīgs saistītais atbalsts (BSA) par ganību dzīvniekiem - zālēdājiem		

2.2. Vai līdzšinējā finansiālā atbalsta apmērs motivē veikt bioloģiski vērtīgo zālāju uzturēšanu? *(lūdzu, atzīmējiet ar x)*

	jā	daļēji	nē	Ierakstiet summu (€ par ha), kas jūsuprāt būtu atbilstoša, ja ir apsvērumi (attiecināms uz to zālāju veidu, kādu apsaimniekojat)
par bioloģiski vērtīgu zālāju (55 €)				
par 1. klases ražības zālāju vai putnu dzīvotni (83 €)				
par 2. klases ražības zālāju (155 €)				
par 3. klases ražības zālāju (206 €)				
par 4. klases ražības zālāju (330 €)				

Komentārs:
_____

2.3. Lūdzu, norādiet, kādi apstākļi, Jūsuprāt, sadārdzina bioloģiski vērtīgu zālāju uzturēšanu salīdzinājumā ar citu zālāju uzturēšanu?

_____

2.4. Miniet, ja ir kādas normatīvo aktu prasības, kas Jums traucē apsaimniekot bioloģiski vērtīgos zālājus (piemēram, pļaušanas termiņš, savākšana, aizliegums smalcināt uz lauka u.c.)?

_____
_____
_____
_____

III Vajadzīgais papildu atbalsts zālāju uzturēšanai

3.1. Norādiet, kādām darbībām un kādā apmērā (piemēram, €/ha) Jums būtu nepieciešamas finansiāls atbalsts no valsts, lai saglabātu vai veicinātu tās vērtības, ko sniedz Jūsu apsaimniekotie ilggadīgie zālāji?

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

3.2. Kādiem atbalsta risinājumiem Jūs dotu priekšroku, lai veicinātu dabas daudzveidību un citas vērtības Jūsu ilggadīgajos zālājos? *(lūdzu, atzīmējiet ar x)*

	pilnībā piekrītu	drīzāk piekrītu	drīzāk nepiekrītu	pilnībā nepiekrītu	nezinu
Atbalsts par darbību – atbalstu saņem par noteiktu darbību veikšanu (nopļaušana/noganīšana), ievērojot noteiktus nosacījumus (pļaušanas termiņš u.c.). Kontrolēta tiek darbības veikšana, nevis sugu klātbūtne.					
Atbalsts par rezultātu – atbalstu saņem, ja noteiktā periodā zālājā nav samazinājusies tā vērtība (piemēram, augu sugu daudzums), turklāt atbalstu palielina, ja sugu daudzums ir palielinājies. Kontrolē sasniegto rezultātu – sugu klātbūtni.					
Kombinētais atbalsts – atbalstu saņem, ja noteiktā periodā zālājā nav samazinājusies/ir palielinājusies konkrēta dabas velte (piemēram, augu sugu daudzums), un ir ievērotas pamatprasības (piemēram, vismaz vienu reizi nopļauts). Kontrolēta tiek gan darbības veikšana, gan sasniegtais rezultāts – sugu klātbūtne.					

3.3. Vai Jums būtu interese pašam iesaistīties šādos ilggadīgo zālāju aizsardzības pasākumos (iepriekšējā jautājumā norādīto atbalsta mehānismu ietvaros)? *(lūdzu, atzīmējiet ar x)*

	noteikti jā	drīzāk jā	drīzāk nē	noteikti nē	nezinu
Novērtēt sava zālāja puķu daudzveidību (izstaigāt zālāju)					
Novērtēt sava zālāja tauriņu daudzveidību (izstaigāt zālāju)					
Uzskaitīt griezes (iet vairākus vakarus krēslā pa pļavu un atzīmēt kartē aptuvenas vietas, kur grieze dzied)					
Novērtēt ganīšanas/pļaušanas ietekmi uz zālāja dabas vērtībām (izmīdīti laukumi, kūlas segums, krūmu atvašu segums, erozija u.tml.)					
Izstrādāt savu zālāju apsaimniekošanas plānu un pildīt to uzņemto saistību ietvaros					

Komentārs_____

3.4. Kuri priekšnosacījumi Jums ir svarīgi, lai Jūs vēlētos iesaistīties iepriekšējā jautājumā norādītajos zālāju aizsardzības pasākumos? *(lūdzu, atzīmējiet ar x)*

	ļoti svarīgi	svarīgi	mazsvarīgi	nav svarīgi	nezinu
pārliecība par savām zināšanām šajā jomā					
organizētas iespējas pamazām uzlabot zināšanas					

brīvi pieejamas konsultācijas visā atbalsta pasākuma laikā					
pārliecība, ka labāko rezultātu sasniegšanu varu ietekmēt pats, neatkarīgi no dabas apstākļiem					
brīvība pašam izvēlēties apsaimniekošanas pasākumus mērķu sasniegšanai					
elastība saskaņot apsaimniekošanas paņēmienu un apjomu izmaiņas zālāju apsaimniekošanas plānā					
iespēja darīt vairāk, ne tikai izpildīt minimālās noteiktās prasības					
cits _____					

3.5. Cik laika ik gadu vasarā Jūs būtu ar mieru veltīt sava zālāja dabas vērtību novērtēšanai, ja tas būtu obligāts atbalsta saņemšanas nosacījums? *(lūdzu, atzīmējiet ar x)*

□ dažas stundas
□ vienu dienu
□ divas dienas
□ trīs dienas
□ vairāk par trim dienām
□ neesmu gatavs tam veltīt laiku
□ nezinu
□ cits_____

3.6. Novērtējat savas zināšanas par ilggadīgajos zālājos sastopamajām sugām?

	ļoti labas	labas	apmierinošas	vājas	ļoti vājas
ziedaugu sugas					
ligzdojošo putnu sugas					
dienas tauriņu sugas					
citas kukaiņu sugas					

3.7. Kāds atbalsts Jums vajadzīgs, lai turpinātu uzturēt ilggadīgos zālājus? *(lūdzu, atzīmējiet ar x, vairākas atbildes iespējamas)*

□ konsultatīvs atbalsts, lai zinātu, kur un kādas darbības būtu veicamas
□ finansiāls atbalsts, lai zālāju apsaimniekošana būtu ekonomiski pievilcīga
□ tehnisks atbalsts atbilstošai zālāju apsaimniekošanas nodrošināšanai
□ pastāvīgs izglītojošs atbalsts dabas vērtību atpazīšanai
□ atbalsts apsaimniekošanas darbu organizēšanā
□ cits _____

3.8. Vai Jums būtu interese savā zemē veikt šādus ilggadīgo zālāju atjaunošanas pasākumus, ja tiktu kompensētas ar to saistītās izmaksas? *(lūdzu, atzīmējiet ar x tikai atbilstošo)*

	ja Jūs pats organizētu	ja Jūs atļautu, lai cits organizē

	noteikti jā	drīzāk jā	noteikti jā	drīzāk jā
krūmu novākšana				
zālāja noganīšana				
zālāja nopļaušana un zāles novākšana				
dabiskiem zālājiem raksturīgu sēklu maisījumu piesēšana				

3.9. Vai ilggadīgo zālāju uzturēšanas/atjaunošanas nolūkos Jums būtu nepieciešams finansiāls atbalsts šādiem pasākumiem? *(lūdzu, atzīmējiet ar x, ja jā, vairākas atbildes iespējamas)*

□ speciālas pļaušanas u.c. tehnikas iegāde
□ speciālas pļaušanas u.c. tehnikas noma
□ ganību nožogojuma ierīkošana
□ lopu iegāde zālāju noganīšanai
□ noganīšanas pakalpojuma izmaksu segšana
□ labiekārtojuma darbi ganību ierīkošanai (dzirdinātava, nojume u.c.)
□ piebraukšanas infrastruktūras sakārtošana (caurtekas u.tml.)
□ cits _____

3.10. Kādas konsultāciju formas Jūs izvēlētos, lai sekmīgi izpildītu dabas vērtību saglabāšanas saistības? *(lūdzu, atzīmējiet ar x, vairākas atbildes iespējamas)*

□ individuāla konsultācija zālāju lauka apsekošanā
□ konsultācija vienlaikus vairākiem zālāju apsaimniekotājiem uz lauka
□ konsultācijas attālināti (pa telefonu vai e-pastā u.tml.)
□ svarīgi, lai konsultants ir ar agronoma izglītību
□ svarīgi, lai konsultants ir eksperts dabas aizsardzības jautājumos
□ svarīgi, lai konsultācijas ir bezmaksas
□ svarīgi, lai konsultants ir no mana reģiona
□ cits _____

3.11. Vai Jūs būtu gatavs līdzfinansēt zālāju konsultanta pakalpojuma izmaksas, ja ar bezmaksas konsultācijām nepietiktu? *(lūdzu, atzīmējiet ar x)*

noteikti jā	drīzāk jā	drīzāk nē	noteikti nē	nezinu

3.12. Kādu mācību formu Jūs labprātāk izvēlētos, lai iegūtu zināšanas par zālāja dabas vērtībām, to apsaimniekošanu? *(lūdzu, atzīmējiet ar x)*

	noteikti jā	drīzāk jā	drīzāk nē	noteikti nē	nezinu
piedalītos kopīgās klātienes apmācībās					
noklausītos tiešsaistes lekcijas					
pildītu apmācību uzdevumus tiešsaistē					
kārtotu pārbaudījumu (testu) tiešsaistē					

piedalītos individuālās apmācībās					
cits _____					

IV Sadarbība ar citiem zemes īpašniekiem

4.1. Vai pēdējo trīs gadu laikā ilggadīgo zālāju apsaimniekošanā esat sadarbojies ar kaimiņiem, citiem zemju īpašniekiem vai organizācijām? *(iespējami vairāki atbilžu varianti)*

□ nē
□ jā, esmu saņēmis citu personu palīdzību/tehniku/pakalpojumus (pļaušana u.tml.)
□ jā, esmu sniedzis citiem zemes īpašniekiem palīdzību/tehniku/pakalpojumus (pļaušana u.tml.)
□ esmu mēģinājis, bet sadarbība nav izdevusies vai bijusi neveiksmīga
□ cits _____

4.2. Kādi iemesli Jums liedz ilggadīgo zālāju apsaimniekošanā aktīvāk sadarboties ar kaimiņiem, citu zemju īpašniekiem vai organizācijām? *(iespējami vairāki atbilžu varianti)*

□ nav vajadzības sadarboties
□ nav, ar ko sadarboties
□ grūti paļauties, ka darbi tiks izdarīti laikus un kvalitatīvi
□ tas nav finansiāli izdevīgi
□ nepatīk komunicēt ar citām personām
□ sadarbojos, problēmu šajā jomā nav
□ cits _____

Komentārs:_____
_____
_____

Šis jautājums jāatbild tikai tiem respondentiem, kuriem pieder lopi!

4.3. Ar kādiem nosacījumiem Jūs būtu gatavs kaimiņiem/citiem zemes īpašniekiem piedāvāt noganīšanas pakalpojumu? *Šis jautājums jāatbild tikai tiem respondentiem, kuriem pieder lopi!*

_____
___

V Uzņēmējdarbības iniciatīvas

5.1. Kā izmantojat Jūsu ilggadīgajos zālājos iegūtos produktus un vai Jūs vēlētos tos izmantot nākotnē?

(lūdzu, atzīmējiet ar x)

	Šobrīd						Vēlētos nākotnē (atzīmēt, ja apsverat)
	neiegūstu	pašpatēriņam	pārdod/iemaina kaimiņiem	pārdod uzpircējiem	pārdod klientiem	eksportē	

ārstniecības augi un zāļu tējas							
biomasa enerģijas ražošanai							
dabisko zālāju augu sēklas							
gaļa un gaļas produkti							
kosmētikas produkti							
lopbarība (siens, zāles granulas)							
medus (t. sk. ziedputekšņi, propoliss, vasks)							
piens un piena produkti							
tekstilizstrādājumi (piemēram, no aitu vilnas)							
zālāji kā tūrisma pakalpojumu sastāvdaļa							
cits _____							

Šis jautājums jāatbild tikai tiem respondentiem, kuri realizē ar zālājiem saistītus produktus!

5.2. Ja produktu realizācijā/reklāmā tiek izcelti elementi, kas saistīti ar produkta dabisku izcelsmi vai atbalstu dabas aizsardzībai, raksturojiet šos elementus

_____

5.3. Kādi iemesli Jums kavē uzsākt produktu ieguvi/ražošanu no Jūsu ilggadīgajiem zālājiem?

_____

VI Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un dabas aizsardzības plāni

6.1. Vai Jūsu ilggadīgais zālājs atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā?

□ jā, ietilpst īpaši aizsargājamā dabas teritorijā (ja zināms, jānorāda nosaukums _____)

□ nē

□ nezinu

Uz jautājumiem 6.2. - 6.5. nav jāatbild, ja zālājs neatrodas aizsargājamā dabas teritorijā

6.2. Ja Jūsu zālājs atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, vai tai ir izstrādāts dabas aizsardzības plāns?

□ jā

□ nē

□ nezinu

Komentārs:

_____

6.3. Vai izmantojat dabas aizsardzības plāna rekomendācijas ilggadīgo zālāju apsaimniekošanā?

□ jā, izmantoju plānā ietverto informāciju

□ jā, veicu plānā paredzētos apsaimniekošanas pasākumus

□ nē, jo neesmu ar to iepazinies

□ nē, jo plānā nav nekas teikts par mana zālāja apsaimniekošanu

□ nezinu

Komentārs:

_____

6.4. Vai Jums šķiet svarīgi iesaistīties dabas aizsardzības plāna izstrādē?

□ Jā, labprāt piedalītos dabas aizsardzības plāna sabiedriskajā apspriešanā

□ Jā, labprāt piedalītos darba grupās un semināros, plānojot aizsargājamās teritorijas attīstību

□ Nē

□ Nezinu

Komentārs:

_____

6.5. Ja Jūsu zālājs atrodas aizsargājamā teritorijā, vai izmantotu informāciju par dabas vērtībām un dabas aizsardzības plānā iekļautajiem apsaimniekošanas pasākumiem tajā interaktīvas kartes veidā (piemēram, dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols")?

noteikti jā	drīzāk jā	drīzāk nē	noteikti nē	nezinu

Komentārs:

_____

VII Īpašuma un saimniecības profils

7.1. Kāda ir Jūsu saimniecības specializācija?

□ augkopība

□ lopkopība

□ jaukta tipa

□ piemājas saimniecība bez specializācijas

□ dzīves vieta ar pļavu kā ainavisku vērtību

□ cits _____

7.2. Vai darbošanās saimniecībā veido pilnu darba slodzi?

□ jā, pilna laika saimniecība

□ nē, saimniecība ir kā papildu darbs

□ zālāju apsaimniekošana šobrīd ir vaļasprieks

□ cits _____

7.3. Kā Jūs apsaimniekojat savus bioloģiski vērtīgos zālājus?

□ noganu

□ nopļauju

□ kombinēti (noganu un nopļauju)

□ neapsaimniekoju

□ cits variants _____

7.4. Vai un kādi ganību dzīvnieki - zālēdāji tiek audzēti Jūsu saimniecībā?

□ netiek audzēti

□ tiek audzēti (norādīt aptuvenu skaitu):

- liellopi _____(skaits)
- kazas_____(skaits)
- aitas_____(skaits)
- zirgi_____(skaits)
- citi_____

□ noganīšanu veic citas saimniecības ganību dzīvnieki - zālēdāji

7.5. Vai veicat savu ilggadīgo zālāju noganīšanu?

□ jā (norādīt ar kādiem lopiem un skaitu) _____

□ nē

7.6. Vai Jums ir sava tehnika zālāju apsaimniekošanai?

□ jā □ nē □ daļēji

Komentārs:_____

7.7. Kā izmantojat nopļauto zāli? *(iespējami vairāki atbilžu varianti)*

□ lopbarībai
□ pārdodu
□ atdodu kaimiņiem/citām personām bez maksas
□ sasmalcinu uz lauka
□ nopļauju un atstāju uz lauka
□ izmantoju enerģijas ražošanai (biogāzei)
□ savācu un atstāju kaudzēs/ruļļos blakus pļavai
□ cits _____

7.8. Kas organizē Jūsu ilggadīgo zālāju apsaimniekošanu?

□ Jūs kā fiziska persona
□ Jūsu zemnieku saimniecība/uzņēmums
□ cita persona/uzņēmums
□ dažādi

7.9. Kāda ir kopējā Jūsu īpašumā (saimniecībā) esošā lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība?

_____ ha (aptuveni)

□ Nezinu/nevēlos norādīt

7.10. Kāda ir Jums piederošo zālāju platība? *(lūdzu, katram zālāju veidam pretī norādīt platību hektāros)*

1) Ilggadīgi zālāji

□ Bioloģiski vērtīgi zālāji _____ ha
□ ES zālāju biotopi _____ ha
□ Citi _____ ha

2) Aramzemē sēti zālāji _____ ha

7.11. Cik liels aptuveni ir tauriņziežu (piemēram, āboliņš, dedestiņas, vīķi) īpatsvars starp citiem augiem Jūsu ilggadīgajos zālājos? *(lūdzu atzīmējiet ar x, viena iedaļa atbilst 10 %)*

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

□ nezinu

VIII Īpašnieka profils

8.1. Informācija par respondentu: *(iespējami vairāki atbilžu varianti)*

□ fiziska persona □ juridiskas personas pārstāvis (tajā skaitā ZS, SIA)

8.2. Dzimums:

□ vīrietis □ sieviete □ nevēlos norādīt

8.3. Vecums (gadi):

□ 16–25 □ 26–35 □ 36–45 □ 46–55 □ 56–65 □ 66–75 □ >75

8.4. Izglītība:

□ pamata □ vidējā □ vidējā profesionālā □ nepabeigta augstākā □ augstākā

8.5. Izglītības tematiskā joma *(iespējami vairāki atbilžu varianti)*:

□ saistīta ar lauksaimniecību
□ saistīta ar vides aizsardzības jomu
□ papildizglītība: bioloģiskās lauksaimniecības kursi
□ papildizglītība: ES nozīmes zālāju biotopu apsaimniekošanas kursi
□ cita izglītības joma _____

8.6. Nodarbinātības joma:

_____

8.7. Cik lielu īpatsvaru mājsaimniecības ienākumos sastāda ienākumi no lauksaimniecības (ieskaitot LAD maksājumus)?

□ 0–10% □ 11–30% □ 31–50%
□ vairāk nekā 50% □ nezinu/nevēlos norādīt

8.8. Dzīves vietas pasta indekss: _____

8.9. Vai zālājs atrodas tajā pat īpašumā, kur dzīves vieta?

□ jā
□ nē

8.9.1. Ja nedzīvojat tajā pašā īpašumā, kurā atrodas zālājs, lūdzu norādiet, kurā novadā (pasta kodu) zālājs atrodas (ja atrodas vairākos novados, minēt to, kur atrodas lielākā platība):_____

8.10. Cik ilgi Jūsu īpašumā ir ilggadīgie zālāji? _____(gadi) vai kopš_____gada.

8.11. Vai esat biedrs kādā no nevalstiskajām vides organizācijām?

□ jā □ nē

8.12. Vai esat biedrs kādā lauksaimniecības kooperatīvā (piena, graudu vai citā)?

□ jā □ nē

8.13. Komentārs par aptaujas tēmu (ja ir kas piebilstams noslēgumā)_____*(brīva atbilde)*

8.14. Lūdzu norādiet kontaktinformāciju, ja vēlaties saņemt informāciju par iespējām iesaistīties kādos ar dabas vērtību saglabāšanu saistītos pasākumos (pēc izvēles):

□ e-pasts_____; vai □ tālruņa numurs: _____

Anketa ir izstrādāta LIFE integrētā projekta "*Natura2000* aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija" jeb projekta *LatViaNature* ietvaros. Vairāk par *LatViaNature*: https://latvianature.daba.gov.lv.

Projekts"Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija"(LIFE 19 IPE/LV/ 000010 LIFE IP LatViaNature) tiek īstenots ar Eiropas Savienības LIFE programmas un Valsts reģionālās attīstības aģentūras finansiālu atbalstu.